

KRÁSA NAŠEHO DOMOVA



ČASOPIS ČESKÉHO SVAZU OCHRÁNCŮ PŘÍRODY

JARO/LÉTO 2007

ROČNÍK VII (49)

Rozhovor
s RNDr. Alenou Vopálkovou

Pasivní dům
v Hostětíně

**Nepůvodní druhy
fauny a flóry**

Chráněná krajinná oblast
Poodří



Vážený čtenáři,

po zimě, které téměř ani nebyla, tu máme jaro v plném proudu. Jaro zvoucí na vycházku někam do přírody, na výlet za poznáním či za tajemstvím dalek. I v dnešním čísle Krásy našeho domova naleznete řadu článků, které mohou posloužit jako námět pro zajímavou výpravu či exkurzi.

Můžete se vydat třeba do údolí Morávky, kde pokračuje boj s invazivní křídkatou (str. 2–3), na Zázmoníky ve Ždánickém lese, jež se nám za pomoci stovek dárců daří postupně v rámci kampaně Místo pro přírodu vykupovat (str. 6), na Opavsko, kde několik málo dobrovolníků přetváří zdevastované části přírody „k obrazu svému“ (str. 7), do CHKO Poodří, v němž působí hned několik aktivních organizací ČSOP (str. 8–13), do Hostětína v Bílých Karpatech, známého řadou ekologických projektů a aktivit (str. 14), do pražské Zoologické zahrady nejen na programy, pořádané ve spolupráci s ČSOP (str. 16), do Jičína, kde se přímo uprostřed města nachází nejživější ze Živých zahrad (str. 20), do unikátně zachovalého vodního mlýna v podhůří Orlických hor (str. 27), na „mravenčí“ naučnou stezku na Českomoravskou Vysočinu (str. 28) či na některou z řady akcí pořádaných jednotlivými organizacemi ČSOP, jejichž seznam naleznete tradičně ve všité příloze.

Tak příjemné čtení a šťastnou cestu. Třeba se spolu někde potkáme...

Honza Moravec

	SLOVO PŘEDSEDY	1
	CHRÁNÍME PŘÍRODU	
	KONEC KŘÍDLATEK V POVODÍ MORÁVKY? (R. BARTÁK)	2
	NEPŮVODNÍ DRUHY V NAŠÍ PŘÍRODĚ (P. STÝBLO)	4
	SLEDUJTE S NÁMI KÁNĚ NA INTERNETU! (O. FIALA)	5
	ZÁZMONÍKY (J. A. J. SCHNEIDEROVÍ)	6
	POZORUHODNÉ VÝSLEDKY MALÉ ZÁKLADKY (P. SKÁČEL)	7
	KRAJINA A LIDÉ	
	CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST POODŘÍ (I. BARTOŠ)	8
	KOMUNITNÍ CENTRUM KLÁŠTER (L. KUCHARÍK)	12
	EKOLOGICKÁ VÝCHOVA	
	POHLEDY DO PŘÍRODY (M. KULÍK)	14
	PASIVNÍ DŮM V HOSTĚTÍNĚ (V. POSPÍŠILÍKOVÁ)	14
	ČSOP SPOLUPRACUJE S PRAŽSKOU ZOO (Z. NEZMEŠKALOVÁ)	16
	DROBNÉ HRY DO LETNÍ PŘÍRODY (J. VRTIŠKA)	17
	PRO DĚTI	
	RODÍ SE NOVÝ ŽIVOT (J. NOVÁKOVÁ)	18
	ŽIVÁ ZAHRADA	
	ŽIVÁ ZAHRADA MŮŽE BÝT I UPROSTŘED MĚSTA (P. N. STÝBLO) ...	20
	ZELENÉ PARAGRAFY	
	NOVÉ ČESKÉ ENVIRONMENTÁLNÍ PRÁVO (M. DAMOHORSKÝ)	22
	MÍSTO STRÁŽE PŘÍRODY STRÁŽCI ÚŘEDNÍCH DESEK? (M. PROKOP)	23
	ROZHOVOR S RNDR. ALENOU VOPÁLKOVOU	
	O LEGISLATIVĚ A ZÁCHRANNÝCH STANICÍCH	24
	OKÉNKO DO HISTORIE	
	KRÁSA NAŠEHO DOMOVA PŘED 100 LETY	26
	ZELENÁ KARTA	
	VODNÍ MLÝN V PÍSEČNĚ (J. MORAVEC)	27
	NAUČNÉ STEZKY	
	POJĎME SPOLU ZA MRAVENCÍ (P. KRÍŽ, J. MORAVEC)	28
	NAŠE ČINNOST	
	JEDOVÁ DÍRA	29
	STALO SE	30

FOTO NA OBÁLCE Z ARCHIVU SPRÁVY CHKO POODŘÍ



Krásy našeho domova
časopis Českého svazu ochránců přírody

První číslo Krásy našeho domova vyšlo v roce 1904. Po padesátileté odmlce bylo jeho vydávání obnoveno v roce 2001.

Jaro/léto 2007 – ročník 7. (49.)

Vychází dvakrát ročně. Cena 40 Kč, pro členy ČSOP zdarma. Předplatné 80 Kč za rok – objednávky přijímá redakce.

Vydavatel: © Ústřední výkonná rada ČSOP

Adresa redakce: ČSOP – redakce KND
Uruguayská 7
120 00 Praha 2
telefon: 222 516 115, 222 511 494
e-mail: jan.moravec@ecn.cz
web: http://www.csop.cz

Redakční práce: Jan Moravec
Grafická úprava: Jana Štěpánová
Korektury: Alexandra Králová

Redakční rada: Libor Ambrozek, Pavel Bureš, Martin Dušek, Jan Eichler, Jan W. Jongepier, Pavel Pešout, Ladislav Ptáček, Bohumil Reš, Petr Stýblo, Dalibor Zachoval (předseda), Václav Záruba

Tisk: H.R.G. LITOMYŠL

Uzávěrka tohoto čísla: 15. 4. 2007

Příspěvky do příštího čísla zasílejte na adresu redakce do 15. 9. 2007.

Inzerce přijímá redakce.

Za pravdivost, věcnou správnost a původnost příspěvků odpovídá autor. Redakce si vyhrazuje právo příspěvky krátiť a stylisticky upravovat. Nevyžádané rukopisy a obrazový materiál se nevracejí. Příspěvky jsou publikovány bez nároku na honorář.

ISSN 1213-5488

evidenční číslo MK ČR: E 12567



VÁŽENÍ PŘÁTELÉ!

Významným ochranářským tématem této zimy byla rozsáhlá diskuse na téma kácení stromů kolem silnic z důvodu bezpečnosti silničního provozu. Vše začalo v lednu systematickou likvidací alejí na Vysočině v okolí Havlíčkova Brodu. Následně se k této činnosti připojily i některé další kraje (v západních Čechách též správci železnic). Odvolávali se přitom na více než 10 let platnou novelu silničního zákona a s ní související normy. Není

jistě bez zajímavosti, že významné uplatnění této normy v praxi přišlo až po několika letech, a to právě v zimě, která nebyla z hlediska údržby silnic nikterak náročná. Místy až téměř hysterická reakce byla podpořena silnou lednovou vichřicí, která se přehnala přes naše území.

Ke stromořadím kolem silnic však podle mého názoru nejde přistupovat jen jako k možným překážkám silničního provozu. Ve vztahu k dopravě plní mnoho pozitivních funkcí, odhlučňují frekventované trasy, působí jako větrné zábrany, snižují dopad emisí z výfukových plynů. S účelovou logikou, s jakou ke kácení přistoupili někteří představitelé správců komunikací, bychom museli zbourat všechny domy stojící podél silnic... Snaha o „posunutí“ stromořadí do větší vzdálenosti od silnic je bohužel nereálná a naráží především na soukromé vlastníky zemědělské půdy.

Zdravý rozum nabízí logické řešení – pravidelně stromy kolem silnic kontrolovat, odborně odstraňovat suché a nalomené větve, případně i jednotlivé stromy. Díky hlasu mnoha lidí včetně některých novinářů a médií bylo bezbřehé kácení zastaveno. Mnoho stromů zbytečně padlo, velké množství se jich však podařilo zachránit. Díky tlaku široké veřejnosti došlo k dohodě mezi ministerstvy životního prostředí a dopravy. Ta však řeší problém stromořadí kolem silnic pouze dočasně. Proto je potřeba se nyní, v době před dalším obdobím vegetačního klidu, věnovat přípravě legislativních a systémových opatření. Nevidím důvod, proč by měl být režim kácení dřevin rostoucích kolem silnic, železnic i některých dalších liniových staveb odlišný od stávajícího znění zákona o ochraně přírody a krajiny. Mohu Vás ujistit, že Český svaz ochránců přírody v tomto procesu hraje významnou roli a hodlám v ní samozřejmě setrvat.

Vždy, když se jedná o kácení dřevin rostoucích mimo les, mají nezanedbatelné pravomoci obce. Nezastupitelná je úloha místních lidí, kteří prostřednictvím občanských sdružení mohou vstupovat do správních řízení a zároveň přesvědčovat své spoluobčany, že stromy nejsou bezprostředním ohrožením silničního provozu nebo veřejných prostranství. Společně pak musí vytvářet účinný tlak na své zastupitele a v neposlední řadě na toto pamatovat i při obecních volbách. ☒

S přáním krásného jara a léta ve stínu stromů Váš

Libor Ambrozek

Libor Ambrozek
předseda ČSOP



FOTO: BARBORA JUZOVÁ

Konec křídlatek v povodí Morávky?

Problém invazních druhů rostlin patří jistě k jednomu z nejdůležitějších problémů ochrany přírody a krajiny v České republice.

Invazní rostliny mění charakter často cenných společenstev, vytlačují původní druhy rostlin, podporují erozi půdy nebo dokonce ohrožují přímo lidské zdraví.

Křídlatky

Jedním z nejvýznamnějších druhů invazních rostlin způsobujících výše uvedené problémy nejen u nás, ale i v jiných částech Evropy, a dokonce i na dalších kontinentech, jsou křídlatky. Konkrétně jde o tři druhy často se vyskytující podél vodních toků: křídlatka sachalinská, křídlatka japonská a jejich křížence křídlatka česká.

Jedním z povodí s nejhojnějším výskytem křídlatek v České republice je povodí Morávky. Tato řeka pramení v Beskydech a teče východní částí okresu Frýdek – Místek. V povodí Morávky se nacházejí všechny tři jmenované druhy křídlatek již několik desetiletí. K jejich masivnímu rozšíření došlo v důsledku rozsáhlých povodní v roce 1997.

V současné době se v tomto území nachází více než 350 hektarů ploch s vysokou pokryvností křídlatek, další rostliny se nacházejí na izolovaných plochách či ojediněle. Již několik let se zde snaží křídlatky hubit hned několik subjektů: Moravskoslezský kraj, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (středisko Ostrava a Správa CHKO Beskydy), Lesy České republiky, s. p., Povodí Odry, s. p. a ve spolupráci s nimi i několik místních organizací ČSOP.

Ochrana přírody v povodí Morávky

V rámci povodí Morávky křídlatka ohrožuje řadu území cenných z hlediska ochrany přírody, včetně území zvláště chráněných. V první řadě je to evropsky významná lokalita Niva Morávky, jejíž součástí je i přírodní památka Profil Morávky a nově vyhlášená národní přírodní památka Skalická Morávka. Část povodí Morávky ohrožená křídlatkou spadá též do evropsky významné lokality Beskydy a ptáčích oblastí Beskydy, nacházejících se v CHKO Beskydy.

Předmětem ochrany evropsky významné lokality Niva Morávky je přirozený, technicky málo upravený úsek řeky Morávky, který představuje poslední zbytky přirozeného divočícího toku ve štěrkových náplavech v České republice. Na tok navazují doprovodné říční ekosystémy s populacemi vzácných či ohrožených druhů rostlin a živočichů.

TEXT ROMAN BARTÁK

Nejcennějšími ekosystémy jsou zde jasanovo-olšové luhy, západokarpatské dubohabřiny a štěrkové náplavy. Na štěrkových náplavech se vyskytují dva kriticky ohrožené druhy květeny ČR – židovíník německý z čeledi tamaryškovitých a drobná přeslička cidivka peřestá. Ze živočichů se v území vyskytují např. dva vzácné druhy rovnokřídlého hmyzu: marše Türkova (v ČR se nachází pouze zde) a saranče *Chorthippus pullus*. Objeveny zde byly také dva nové druhy pavouků pro ČR – slídák *Pardosa agricola* a skákavka *Heliophanus patagiatus*. V řečišti Morávky se vyskytují kriticky ohrožené druhy mihule potoční a rak říční, ohrožené druhy vranka pruho-ploutvá, kuňka žlutobřichá a užovka obojková. Území také představuje potenciální biotop pro vydru říční.

Řešení problému

V roce 2004 bylo z iniciativy Krajského úřadu Moravskoslezského kraje svoláno několik schůzek se subjekty, které se likvidací křídlatek v povodí Morávky dlouhodobě zabývaly. Cílem těchto schůzek bylo sjednotit společný postup při boji s křídlatkami a také hledat možnosti navýšení financování těchto ekonomicky náročných aktivit. Jako optimální bylo vyhodnoceno vypracování většího víceletého projektu, jehož



FOTO: BARBORA JUZOVÁ



FOTO: PETR NOVOTNÝ

Nejcennější část EVL Niva Morávky – náplavové štěrky, které jsou biotopem vzácných druhů bezobratlých a židovíníku německého.

výsledkem by bylo snížení plochy s výskytem křídlatky na méně než 10 % aktuální pokryvnosti.

Ve spolupráci Krajského úřadu Moravskoslezského kraje (oddělení ochrany přírody a lesního hospodářství) a ZO ČSOP Salamandr byla proto vypracována a podána žádost o podporu projektu „Záchrana lužních stanovišť v povodí řeky Morávky“ do podprogramu Life III Nature. Tento projekt byl v roce 2006 podpořen jako jediný z České republiky z více než sedmi set projektů podaných do programu Life státy z Evropy i přílehlých částí Afriky a Asie. Rázem se tak ze snahy vyřešit problém regionálního významu stal největší projekt řešící problematiku invazních druhů v Evropě.


Realizace projektu

Projekt je realizován v letech 2007–2010. Jeho rozpočet činí 1,015 milionu Eur, z toho je přes 700 tisíc Euro příspěvek Evropské komise, zbytek je spolufinancován subjekty projektového týmu. Řešitelem projektu je Moravskoslezský kraj, partnery projektu jsou ZO ČSOP Salamandr, Lesy České republiky, s. p., Povodí Odry, s. p., Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky a Plzeňský Prazdroj, a. s.

Cíl projektu vyplývá z Evropské strategie řešení invazních cizorodých druhů. Odehrává se ve čtyřech oblastech:

1. vypracování efektivní metodiky potlačování invazních druhů a následné revitalizace postižených stanovišť
2. potlačení křídlatek v evropsky významné lokalitě Niva Morávky a části evropsky významné lokality Beskydy jakožto nezbytného předpokladu záchranu a obnovení biodiverzity území

3. vytvoření efektivního přenositelného modelu spolupráce zainteresovaných subjektů při řešení problémů v oblasti ochrany životního prostředí na regionální úrovni
4. šíření výsledků projektu a poskytování dalších informací o soustavě NATURA 2000 a ochraně životního prostředí obecně, a to na místní, regionální, národní i nadnárodní úrovni

Lze tedy konstatovat, že ač výsledky projektu směřují primárně k vyřešení problému invazních druhů v povodí Morávky, mohou a mají významně přispět též k podpoře boje proti invazním druhům rostlin v celé České republice i mimo ni. Obzvláště teď, v počátku projektu, je ideální se do něj zapojit. Zájemci o tuto problematiku se mohou stát členy tzv. Poradního sboru pro invazní druhy, který v souvislosti s projektem sdružuje ty, kteří mohou poskytnout cenné informace týkající se likvidace křídlatek, a kterým naopak mohou být výsledky projektu užitečné. Konkrétně je možné zapojit se do testování metod likvidace křídlatek, zpracovávání metodiky likvidace invazních druhů a později také do přípravy mezinárodní konference k invazním druhům, která se bude konat v roce 2010. 

Autor je manažerem projektu a členem ZO ČSOP Salamandr.
Kontakt – tel.: 724 104 976, e-mail: roman.bartak@email.cz

Bližší informace

Více informací o projektu „Záchrana lužních stanovišť v povodí řeky Morávky“ je možné získat na internetové adrese www.life-moravka.cz, či přímo u autora tohoto článku.

Nepůvodní druhy v naší přírodě

O nebezpečí invazivních nepůvodních druhů dnes u nás mluví kdekdo. Toto téma je stále aktuálnější i pro státní ochranu přírody, krajské a obecní úřady.

TEXT PETR N. STÝBLO

Částka, kterou tyto orgány vynakládají na „boj“ s nimi, není známa, ale určitě se pohybuje v řádech desítek milionů korun ročně. O to větší škoda, že se proti nepůvodním druhům postupuje nesyrově zdola, namísto, aby se přijala jasná legislativa vymezující, co je to nepůvodní druh, co je to invazivní druh, a stanovující zásady, jak zabránit či alespoň maximálně omezit způsoby pronikání nepůvodních druhů na naše území a zda a jak proti těmto druhům postupovat.

Co je nepůvodní druh?

Už sám fakt, že naše legislativa míchá pojmy jako geograficky nepůvodní druh, cizí druh, invazivní škodlivý organizmus či nepůvodní populace přirozeného druhu, atd., svědčí o chaosu, který u nás v této oblasti vládne. Nutno však konstatovat, že ve srovnání s okolními státy není tento chaos nijak neobvyklý. Pořádek do něj trochu vnáší Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD, Convention on Biological Diversity) přijatá v rámci programu OSN pro životní prostředí 5. června 1992. V ČR vstoupila tato úmluva v platnost v březnu 1994 (vyhlášena byla ve Sbírce zákonů pod č. 134/1999 Sb.). Zde je nepůvodní druh (alien species) definován jako „druh, poddruh nebo nižší taxon lidskou činností dopravený (introdukovaný) mimo svůj přirozený současný nebo historický areál. Zahrnuje všechny části, které jsou schopny přežít



FOTO: RADKO SAMEK

Nepůvodním druhem v naší přírodě je i známý muflon.

a následného rozmnožování“. Druhem invazivním je „jakýkoli nepůvodní druh, jehož introdukce a/nebo šíření způsobují ohrožení biologické rozmanitosti“.

V Česku často užívaný pojem invazivní (viz například program ČSOP Invazivní druhy rostlin) většinou nevystihuje obsah. Invazivní druh totiž nemusí být ani nepůvodní, ba ani nemusí ovlivňovat biologickou rozmanitost. Užívejme tedy raději pojmu nepůvodní druh, případně nepůvodní invazivní druh.

Bojovat či nebojovat?

Co však s nimi? Stručně řečeno, bez podrobných znalostí ekologie jednotlivých druhů je, myslím, lepší nedělat nic.

Zejména u živočišných vetřelců nám nejspíš nezbyde nic jiného, než si na ně zvyknout. Srdce ochránáře sice zapláče, ale aspoň se zbytečně nevyhodí spousta peněz a energie. Problémy s veverka popelavou v Anglii či Itálii, s norkem americkým v celé střední Evropě, psíkem mývalovitým, ale i třeba s americkými raky ukazují, že zlikvidovat populaci nějakého druhu není pro člověka až tak jednoduché.

U rostlinných vetřelců je situace zdánlivě jednodušší. Přesto se nám po desítkách let chemického boje nepodařilo vymýtit akát ze skalních stepí, bolševník či křídlatku z vlhkých údolí. Nicméně tato a mnohé další invazivní rostliny páchají v biotopech takové změny, že ruce v klín opravdu skládat nemůžeme a musíme se snažit jejich postup alespoň co nejvíce zpomalovat. Jen by bylo třeba postupovat systérově. K čemu je dobré, když se např. kraj X rozhodne zlikvidovat netýkavku v údolí Brumlavy, když kraj Y výše na toku této řeky zrovna v této době s touto invazivní rostlinou nic dělat nehodlá? Co je platné, že zlikvidují akát na chráněném území, když pár metrů od jeho hranice roste dál? Takové postupy spíš svědčí o tom, že si někdo plánuje utrácení peněz i do budoucna... ☹

Autor je odborným pracovníkem Kanceláře ÚVR ČSOP, editorem výše zmíněné publikace. Kontakt - tel.: 222 511 494, e-mail: csop@ecn.cz

Publikace Nepůvodní druhy

Český svaz ochránců přírody vydal v závěru loňského roku publikaci *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. Ve spolupráci se sedmdesátipětí odborníky se v ní podařilo popsat celkem 496 z pohledu autorů nejvýznamnějších u nás se vyskytujících nepůvodních druhů (251 rostlin, 245 živočichů). Každý druh je popsán strukturovaně v členění: latinský a český název, taxonomické zařazení, původ, stručný popis, rozšíření, rozšíření v ČR, nároky na prostředí, charakter české populace, interakce, analýza rizika, literatura a adresa autora. Jde o vůbec první soupis těchto druhů v České republice.

Sledujte s námi káně na internetu!

Záchranné stanice sdružené v Národní síti záchranných stanic přijímají každý rok okolo deseti tisíc poraněných živočichů.

TEXT ONDŘEJ FIALA



FOTO: LUBOŠ VANĚK

Hlavním cílem Národní sítě je poskytnout těmto zvířatům takovou péči, která umožní jejich vypuštění zpět do přírody. To se pravidelně daří u více než poloviny případů. Tento výsledek je bezesporu výborný. Potíž je ale v tom, že máme jen minimální možnosti sledovat, co se se zvířetem stane po vypuštění. Je schopné začlenit se do populace svého druhu? Bude schopné se o sebe postarat? To jsou otázky, které trápí asi každého, kdo se léčením volně žijících zvířat zabývá. Dosud se u nás v rámci sledování osudu vypuštěných zvířat provádělo jen kroužkování vybraných druhů ptáků. Kroužkování je sice metoda spolehlivá a léty prověřená, ale zpětných hlášení je jen velmi málo (v řádech procent). Pro bezprostřední sledování vypuštěného zvířete je tak vhodnější telemetrické sledování.

Základy telemetrie

Telemetrie je způsob sledování pomocí vysílače. V biologických vědách se používá především ke sledování pohybu a polohy živočichů. Je tak možné zvíře sledovat a mapovat jeho aktivity aniž by bylo nutné pohybovat se v jeho blízkosti a tím ho rušit. Ke sledování se používají miniaturní vysílačky, které se připevní na tělo živočicha tak, aby mu nepřekážely v pohybu. Vysílačku tvoří baterie, čip vysílající signál a anténa, to vše zalité do pryskyřičného pouzdra chránícího vysílač před vlhkostí. Signál vypuštěného zvířete se zachytí pomocí antény a přijímače. Tím se určí směr, ze kterého přichází.

Zaostřeno na káně

8. března vypustili pracovníci záchranné stanice ČSOP v Pátku u Poděbrad dvě káně lesní (a jednu sovu pálenou) s vysílačkami upevněnými na rýdovací ocasní pera. Celá vysílačka váží jen asi 15 gramů. Způsob připevnění vysílačky na ocasní pero je výhodný v tom, že pták ji po přepelichání ztratí. Pro zvíře je to tak mnohem lepší, než připevňování vysílaček pomocí tzv. batůžků, které sice méně ovlivňují těžiště ptáka, ale pokud se nepodaří jedince s batůžkem odchytit, zůstává mu napořád i v době, kdy už dávno nevysílá. Baterie ve vysílačce vydrží zhruba tři měsíce, než se vybijí.

Obě vypuštěné káně se do stanice pro handicapované živočichy dostaly poté, co utrpěly zranění po střetu

s automobilem. První z nich je v péči ochránců přírody již od října loňského roku. Měla zlomenou kost pažní. Zlomenina byla natolik komplikovaná, že veterinární lékař musel kosti fixovat pomocí hřebů. Druhý dravec byl přijat 8. ledna. Pták měl otřes mozku a zlomené zápěstní kosti.

Zlomeniny křidel jsou u kání poměrně časté. Léčení a následná rehabilitace nejsou přitom nijak snadné a dosud jsme měli jen minimum poznatků o tom, jestli byl návrat ptáků do přírody úspěšný. Proto byly pro sledování vybrány právě tyto dvě káně.

Ježci a ti další

13. dubna se rozjíždí sledování tří vypuštěných ježků. Do budoucna chystáme sledování ještě asi třiceti dalších zvířat, například poštolek či kosů. Snažíme se tak obsáhnout většinu

ZVÍŘE V nouzi

Sbírka Zvíře v nouzi podporující péči o poraněná volně žijící zvířata pokračuje i v roce 2007. Od jejího zahájení se podařilo vybrat celkem 834 319,28 Kč.

Podpořit sbírku můžete buď příspěvkem na účet sbírky 33553322/0800 nebo formou dárcovské SMS ve tvaru DMS ZVIREVNOUZI na číslo 87777 (platí pro všechny operátory; cena DMS je 30 Kč, příjemce Vaší pomoci obdrží 27 Kč).

Více informací najdete na www.zvirevnozi.cz.

typických druhů, které se dostávají do stanic, a jejich sledováním získat poznatky, které nám umožní poskytnout nevhodnější péči všem pacientům záchranných stanic.

Průběžné aktuální informace o pohybu jednotlivých sledovaných zvířat a další zajímavosti naleznete na stránkách www.zvirevnozi.cz. ☺

Autor je koordinátorem Národní sítě záchranných stanic. Kontakt - tel.: 222 511 494, e-mail: csop@ecn.cz

Zázmoníky – opomíjené bohatství vinařského kraje



Lokalita, svým druhovým bohatstvím srovnatelná s nedalekou národní přírodní rezervací Pouzdřanská step – Kolby, zůstává tak trochu stranou zájmu botaniků i ochránců přírody.

TEXT A FOTO JITKA A JIŘÍ SCHNEIDEROVÍ

Zázmoníky jsou významná lokalita výskytu teplomilné vegetace. Nachází se na jihozápadním okraji lesního komplexu Velký Kuntínov, který je navržen jako evropsky významná lokalita soustavy NATURA 2000.

Co jsou Zázmoníky?

Název Zázmoníky je zkomolenina místního názvu Zázmolníky. Připomíná, že lokalitu dříve oddělovaly od zbytku bořetického katastru hluboké strže (zmoly) modelované v místní spraši. Dnes tu po nich již nenajdeme mnoho stop, zmoly byly z větší části zavezené, zbývající jsou ukryté v porostech dřevin.

Území se nachází na jihozápadně exponovaném strmém svahu. Roste zde řada chráněných druhů rostlin. Významný je zejména výskyt kriticky ohrožených druhů včelníku rakouského a zvonku sudetského, silně ohrožených druhů kozince rakouského, kosatce nízkého, kosatce pestrého, sinokvětu měkkého a kavylu sličného. Mezi typické stepní a lesostepní druhy patří známý hlaváček jarní, koniklec luční, třemdava bílá, bělozářka větvenatá. Společenstva jsou však daleko pestřejší. Dle inventarizačního průzkumu se na lokalitě vyskytuje celkem 25 zvláště chráněných druhů rostlin.

Lesní okraj, bezprostředně lemující Zázmoníky, tvoří z velké části dub pýřitý, vtroušené se vyskytuje i jeřáb břek.



Ve spodní etáži je pak hojně zastoupen dřín obecný, který na jaře svými kvetoucími keři prozáří celý interiér lesních porostů. Lesní okraj je velmi cenný z hlediska velké druhové pestrosti bylin.

Z pozoruhodných živočichů se na Zázmoníkách můžeme setkat s kudlankou nábožnou, s májkami či s ještěrkou zelenou.

Ne vždy však tady byla ekologicky cenná společenstva. Ta se vyvinula teprve poté, co zde roku 1947 velké sucho zničilo všechny vinice, které tu obhospodařovali drobní vlastníci spolu s terasovitými políčky, sádky a akátinami využívanými na otop.

Péče o lokalitu

Z hlediska kvality ekosystémů je nejméně kvalitní část Zázmoníků od roku 1986 chráněna jako stejnojmenná přírodní rezervace, a to z důvodu výskytu včelníku rakouského. Přestože na území přírodní rezervace okrajově zasahují travinobylinná společenstva, jedná se převážně o lesní území s převažujícím zastoupením trnovníku akátu. Z hlediska ochranného managementu je to poměrně závažná komplikace, jelikož jde o kategorii lesů ochranných, kde prioritou je jejich půdoochranná funkce. Obmýtlí dnes šedesátiletých akátových porostů je plánováno na 150 let. V neposlední řadě zde platí i další ustanovení zákona č. 295/1995 Sb., o lesích, jako je velikost holé seče a povinnost zalesňovat.

Od roku 2003 byla na Zázmoníkách započata odborná péče, zaměřená zpočátku na území přírodní rezervace, a posléze i na pozemky mimo chráněné území. Management se zaměřuje především na likvidaci akátu a ještě houževnatějšího pajasanu, na kosení travních porostů a ochranu malých dubů pýřitých před okusem.

V roce 2006 byl akreditován pozemkový spolek Zázmoníky založený Sdružením pro venkov. Statut pozemkového spolku a grantová podpora ČSOP umožnila zahájit komunikaci s vlastníky parcel v území mimo přírodní rezervaci a postupně pozemky v rámci kampaně Místo pro přírodu vykoupovat.

Přijďte se podívat

K vycházkám lákají Zázmoníky po celý rok. Na jaře stráž pokrývají koberce zlatých květů hlaváčků, v létě láká opojná vůně třemdav a kvetoucích trávníků s vousatými kavylky, na podzim se stráně probarví plody šípku a hlohů. V zimě za jasného počasí lze vychutnat pohled do rovin jižní Moravy a Rakous-

ka a nechat se unášet vůní a chutí zrajícího vína v nedalekých sklípčích. Celý dojem ze strání Zázmoníků umocňuje práce a čilý ruch v okolních vinicích, které lze pozorovat z vrcholů svahů. K atraktivitě místa přispívají i Boží muka z roku 2000.

Zázmoníky tvoří jednu z krajinných dominant Břeclavska. Výhled do nížinné části jižní Moravy z jihozápadu uzavírají Pavlovské kopce a lesní porosty Kuntínova, obzor pak lemují i v oparu viditelných čtyřicet šest větrných elektráren v rakouském příhraničí. Pohled na ně dává nezpochybnitelnou odpověď na otázku jejich vlivu na krajinný ráz. ☒

Autoři jsou členy občanského sdružení Sdružení pro venkov.
Kontakt – tel.: 606 736 163,
e-mail: sdruzeni_provenkov@volny.cz

Místo pro přírodu

Za uplynulý půlrok se podařilo díky darům, zaslaným na konto kampaně Místo pro přírodu, vykoupit dalších 8,36 ha pozemků na dvou nových lokalitách – na Kamenci na Rokycansku (místo, kde žije řada vzácných druhů hmyzu) a v Jindřichovicích pod Smrkem na Frýdlantsku (postupně revitalizované louky). Podrobněji vám je představíme v některém z příštích čísel KND.

V současné době je na další výkupy na konto kampaně připraveno 342 169 Kč. Chcete-li pomoci i vy, své dary posílejte, prosím, na známé číslo účtu 9999922/0800.

Pozoruhodné výsledky malé základky

Vnímavému pozorovateli nemůže uniknout tabulka uprostřed zdánlivě neupravené plochy plné květů. Je na ní lakonický nápis: Přírodní ekologická plocha.

TEXT A FOTO PAVEL SKÁCEL



Kolem podniku potravinářské výroby Semix v Rybníčkách u Otice neuvídíte pěkně střížený anglický trávník, jak je v kraji zvykem, ale louku plnou květů a motýlů. Autorem myšlenky a zároveň předsedou ZO ČSOP Ochrance je ing. Kamil Lisal. Hned v úvodu mé „jakoby“ reportáže mne seznámil s tím, že k osmi arům stávající ekoplochy přibudou letos další ary kolem závodu. Budovy závodu, respektive obslužné komunikace, bude obklopotvat louka o celkové výměře 4000 m².

Na stávající ploše je údajně vyseto 40 druhů rostlin. 20 % z nich tvoří trávy, zbytek jsou byliny. Sveřep vzpřímený, čičorka a nebo margaretky – kopretiny slouží především motýlům. 1 kg semena – směsi na sušší plochy – se dá pořídit za pouhých 2 800 korun. Sečení ekoplochy provádějí členové ZO v srpnu ručně obyčejnou kosou. Při bližším pohledu lze na ekoploše objevit kromě motýlů čmeláky, cvrčky a ještěrky obecné, které by na anglickém trávníku jeden hledal s lucernou ve dne. Co



na to zaměstnanci? Podle vedení závodu i ZO vnímají celý projekt pozitivně. Většina návštěvníků a nebo zákazníků nevychází z údivu a sem tam se i ptají: co že to jako je ta ekoplocha?

Abyste toho nebylo na osm členů základní organizace málo, snažila se získat do vlastnictví rybník v Raduni. Rybářská lobby však rybník uchránila pro svůj rituál, který spočívá v pravidelném zavážení rybami a jejich následným odlovením. Zakoupili tedy alespoň sousední pole. Od soustavy tůní, které postupně na této ploše vznikly, jsou na dohled věže Opavy. Tůně nejsou stejně hluboké, aby vyhovovaly různým druhům žab. Členům ZO se je podařilo osadit rozmanitými mokřadními rostlinami. Bývalé pole – nyní nádherný mokřad o výměře 1,4 ha – zakoupila ZO za 740 000 Kč bez jakékoliv dotace. Na dotaz, kde na to vzala prostředky, jsem dostal odpověď – sehnali jsme je.

Členové organizace se nenechali odradit prvotním neúspěchem. A tak vznikl projekt, který nemá na Opavsku, a možná i v celém kraji, obdoby. Je důkazem toho, že i malé organizace se mohou za pouhých pět let existence dopracovat k opravdovým ochranným výsledkům hodným obdivu a následování. ☒

Autor je předsedou ZO ČSOP Niva.
Kontakt – e-mail: paska@email.cz

Chráněná krajinná

oblast Poodří

Chráněná krajinná oblast Poodří byla zřízena vyhláškou Ministerstva životního prostředí ČR č. 155/1991 Sb.

TEXT IVAN BARTOŠ FOTO ARCHIV SPRÁVY CHKO POODŘÍ

ovocných stromů a vodní toky zde mnohdy provázejí stromoradií hlavatých vrb či mohutných dubů, jasanů a lip. Území je významné z botanického, zoologického i krajinářského hlediska; prozatím zde bylo zjištěno 100 druhů měkkýšů, 150 druhů pavouků, 35 druhů vážek. Unikátní je velmi bohatá populace žábřonky sněžní, fauna obojživelníků a výskyt silně ohrožených a ohrožených druhů flóry mokřadních a vlhkých stanovišť, zejména stojatých vod.

Chráněná krajinná oblast Poodří je jako mokřad mezinárodního významu chráněna Ramsarskou úmluvou a patří mezi důležité ptáčí tahové cesty střední Evropy. Z důvodu ochrany evropsky významných fenoménů bylo Poodří zařazeno mezi ptáčí oblasti a evropsky významné lokality tvořící soustavu Natura 2000.

Vývoj Moravské brány

Současná historie území Moravské brány začíná ústupem největšího ledovcového příkrovu, který svíral celý sever Evropy. Jednalo se o zalednění sálské, jehož nejjižnější okraj dosahoval až k hlavnímu evropskému rozvodí, čili až do okolí Bělotína. V době ústupu ledovce odtékaly vody z tajícího sněhu a ledu výhradně na jih (a přelévaly se do údolí Bečvy). Teprve po úplném ústupu ledovce se nánosy ledovcových a jezerních usazenin začala prodírat k severu řeka Odry. Svou erozní činností se zařezávala do měkkých jezerních usazenin a na podloží tvořeném tvrdšími třetihorními sedimenty postupně vytvořila údolní nivu, do které začala ukládat usazeniny vlastní – ve směru toku postupně od velkých valounů přes hrubé a jemnější štěrky až po říční písky a nivní hlíny.

Jantarová stezka

Poodří bylo odnepaměti důležitou dopravní tepnou. Nárůst provozu na Baltsko – adrijské anebo častěji nazývané Jantarové stezce se výrazně projevil v době bronzové. Významně se rozšířil sortiment přepravovaného zboží, přepravovaly se bronzové výrobky, bronzovina, sůl i mimořádně ceněná šperkařská surovina – jantar, podle které je stezka dnes nazývána. Větší provoz na stezce zcela určitě znamenal i určitou stabilizaci jejího trasování (na terasách nad levým břehem Odry) a větší počet osad v její blízkosti. Výmluvným svědectvím té doby je bronzový poklad z Mankovic, nalezený ve starém říčním rameni, snad obětí vodním božstvům v místech, kde Jantarová stezka překonávala Odru. Nedaleko Pustějova učiněn nález kousku jantaru doprovázený řeckou mincí z let 300–268 př. n. l. domněnku o levobřežním trasování Jantarové stezky potvrzuje.

Před 6–8 tisíci lety se začal ráz podnebí měnit. Začalo se oteplovat a přibývalo srážek. Z jižnějších oblastí se začaly šířit dubové lesy s příměsí jilmu a javoru, na podobě vegetace se zřejmě podílelo i spásání velkými býložravci – zubry, jeleny a losy. Močalovitá krajina říční nivy byla určitě rájem bobrů, ryb a vodního ptactva.

V další fázi vývoje vegetace se začaly prosazovat buk, jedle a habr, proces však byl ovlivněn novým činitelem – nastupujícím zemědělstvím. Poslední genetické výzkumy evropské populace ukazují, že bylo ve valné míře postupně přijato jako nový způsob obživy víceméně usedlými loveckými etniky.

Od této doby započaly významné změny krajiny způsobené člověkem, které trvají dodnes. Půda k obdělávání byla získávána vypalováním lesa a její úrodnost se během několika let vyčerpala. Proto se vesnice zemědělců v pravidelných intervalech přesouvaly do nových lokalit. Vyčerpaná pole opět zarůstala mlázím, či byla vypásána jako pastviny, a po desetiletích, když si půda odpočinula, se k jejímu obdělávání člověk opět vrátil. Dobytek se běžně pásal v lesích, louky a pastviny, jako je známe dnes, existovaly v Poodří zřejmě jen v podobě malých louček v blízkosti vesnic a palouků vypásaných vysokou zvěří. V této době se začíná utvářet dnešní podoba nivy – ukládáním hlín splavených z vyšších, zemědělsky využívaných poloh. Samotná oderská niva, tvořená v té době spleť říčních ramen, potoků, jezer a močálů, nebyla zemědělsky využívána.

Kolonizace Poodří

Ani prvotní slovanské osídlení, soustředěné v úrodných moravských úvalech, nepřineslo hraničním hvozdem pokryté Moravské bráně výraznou změnu. Teprve od 11. století za vlády posledních knížat a prvých králů z rodu Přemyslovců započala první, zatím výhradně česká kolonizace tohoto území. Výsledkem bylo osídlení menších a převážně okrajových částí Poodří vesnicemi na malých katastrech, takzvanými okrouhlicemi. Tato sídla měla jen malý počet usedlostí (kolem deseti) a jejich osadníci obdělávali jen omezené výměry pozemků, obklopené královskými lesy. Příkladem takových obcí jsou Blahutovice, Bílov a Pustějov.



CHráněná krajinná oblast Poodří byla vyhlášena na ploše 81,5 km² k ochraně cenných mokřadních biotopů v nivě řeky Odry. Z této skutečnosti vyplývá také její tvar – zaujímá úzký pruh území v severní části Moravské brány orientovaný na jih od obcí Vražné, Jeseníku a Bernartic severovýchodním směrem až k Ostravě.

Krajina cenná a harmonická

Poodří je jednou z mála krajín v České republice, v níž je alespoň částečně zachován téměř přirozený vodní režim a kde je dosud možné sledovat fungující propojení regulací nespoutaného silně meandrujícího vodního toku a jeho nivy. Povrchové rozlivy – „záplavy“ – zde nastávají i vícekrát do roka, především při jarním tání sněhu nebo po vydatnějších letních srážkách. Voda se zde mělce rozlévá do neosídlené krajiny, odkud po několika dnech zase mizí. Na záplavový režim jsou vázány vzácné přírodní ekosystémy aluviálních luk, lužních lesů a tůní ve slepých ramenech Odry a jejich přítoků. Během tisíciletí se člověk v nivě řeky naučil hospodařit a naučil se i respektu k vodnímu živlu. Výsledkem soužití je harmonicky utvářená krajina v říční nivě a jejím bezprostředním okolí. Přirozené vodní toky doplnili staří hospodáři řadou náhonů a struh, které poháněly mlýny a zásobovaly vodou rozsáhlé rybníční soustavy, z nichž mnohé zdobí krajinu Poodří dodnes. Stín pocestným dosud poskytují aleje



Snad nejkrásnějším ročním obdobím je v Poodří jaro – vlevo jarní aspekt v lužním lese, nahoře rozkvetlá prvosenka.

Tatarský vpád v roce 1241 a dva následující polsko-uherské vpády na území Moravy sever země opět do značné míry vylidnily a přiměly Přemysla Otakara II. ke zvýšenému kolonizačnímu úsilí. V prostoru celé Moravské brány byly dosídlovány vylidněné vsi a hlavně v Poodří byly zakládány vsi nové. Tyto vsi lánového neboli lesního typu vznikaly podél přítoků Odry na mnohem větších katastrech a byly osídlovány převážně německým obyvatelstvem.

Úbytek hraničního hvozdu a rozšiřování ploch zemědělské půdy bylo z hlediska druhové rozmanitosti pozitivním jevem. Objevily se druhy rostlin a živočichů, vázaných na zemědělsky využívanou krajinu, tzv. kulturní step. V oderské nivě začalo v důsledku eroze na zemědělsky obdělávaných pozemcích výrazněji přibývat nivních hlín, které překrývaly původní naplaveniny. Ráz krajiny Poodří se začal výrazně měnit.

Ve čtrnáctém a patnáctém století se začal zájem hospodářů v Poodří obracet k oderské nivě, dosud zemědělsky téměř nevyužívané. Vzhledem k opakujícím se záplavám a mnohde trvalému zamokření pozemků byla zvolena z hlediska hospodaření neefektivnější strategie – luční hospodářství a zakládání rybníků. Výsledkem byl vznik celé řady rybníčních soustav, částečné odvodnění a téměř úplné odlesnění oderské nivy. Rybníční soustavy napájely důmyslně vedené náhony, využívané i jako zdroj vodní energie pro mlýny, hamry a valchy. Nejdelší, a zřejmě i nejstarší, je dosud funkční Mlýnská strouha (dříve Oderská strouha), která zásobovala vodou rybníční soustavy a mlýny od Studénky až po Svinov.

V nivě byly využívány i další zdroje – rákosí a hlavně vrbové proutí a dřevo. Stromořadí hlavatých vrb vysazovaná podél vodních toků se stala charakteristickým znakem krajiny Poodří.

Lidová architektura

Původní lidová architektura Poodří věrně odráží složitý vývoj území, kde se německý a moravský živel nejen setkával, ale

i v jednotlivých časových obdobích střídal v převaze na jednotlivých lokalitách. Tak se zde můžeme ještě stále setkat s „francými“ dvorci uzavřeného slezského typu, tvořícími svými budovami pevně uzavřený čtverec, ale i se statky se samostatným gruntem a výminkem orientovanými štíty k ulici a s rozsáhlým dvorem, uzavřeným vzadu průjezdnou stodolou. Necitlivé přestavby, zpusnutí velkých statků v majetku JZD a nevkusné pokusy o přenesení městské architektury do venkovských obcí vedly ve valné míře k narušení harmonického vzhledu místních sídel.

Současný rozvoj


Turistický potenciál území je teprve objeven. Poodří se stává vyhledávaným cílem cyklistů, kteří se těší z nenáročného terénu a husté sítě značených cyklotras. Důležitým momentem

Kravařsko – Külandchen

Historické Moravské Kravařsko (zhruba území dřívějšího okresu Nový Jičín), v jazyce převažujícího německého obyvatelstva Külandchen, bylo po staletí dobře prosperující enklávou charakteristickou víceméně bezproblémovým soužitím německého, moravského a v malé míře židovského etnika.

Tato enkláva dala světu takové osobnosti jako Johan Gregor Mendel, Sigmund Freud, František kardinál Tomášek, pochází odtud rodina Janáčků i Krylů. Tři šťastná léta svého velmi pohnutého života zde prožil učitel národů Jan Ámos Komenský, odtud se vydávali do světa šířit evangelium jeho pokračovatelé – Moravští bratři.

Vyspělé zemědělství bylo proslulé obzvláště chovem kravařského červenostrakatého skotu.

byl vznik Regionu Poodří, svazku 21 obcí v okolí Odry, který přijal do své rozvojové strategie ochranu svého kulturního a přírodního dědictví, a to nejen v na území CHKO, ale i v okolní krajině, jejíž revitalizace se intenzivně připravuje ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny a dalšími partnery (obce, zemědělci, ČSOP, myslivci). Díky aktivitám jednotlivých obcí i Regionu Poodří přibývá atraktivních cílů a zlepšují se restaurační a ubytovací služby. Regionem prochází cyklotrasa Jantarová stezka a mezinárodní cyklostezka Krakov – Morava – Vídeň. Další rozvoj cykloturistiky se připravuje. 

Autor je vedoucím Správy CHKO Poodří a členem ZO ČSOP Studénka.

Kontakt – tel.: 556 455 056, e-mail: ivan.bartos@nature.cz

Rybníky v CHKO Poodří


V CHKO Poodří se nachází 60 rybníků o celkové ploše téměř 700 ha.

Obdobím jejich budování bylo především 15. a 16. století, kdy jich vzniklo opravdu mnoho. Snahy vyrovnat kolísání průtoků v Odře vedly někdy koncem 15. století ke zřízení Oderské strouhy (Mlýny). Tato strouha se uvádí výslovně r. 1513, kdy je řeč o tom, že strouha trvá již „od starodávna“. Dodnes zásobuje vodou největší komplex rybníků ve Studénce, Jistebníku a Polance na Odrou.

V rovinaté nivě Odry jsou rybníky obklopeny hrázemi ze všech stran. Sypané hráze nejsou příliš vysoké, rybníky tu jsou mělké, největší hloubka se pohybuje kolem jednoho metru.

Rybníky jsou přirozeně eutrofní (bohaté živinami), vhodné pro chov kapra jako hlavní ryby. Jako vedlejší druhy bývají vysazovány štika obecná, candát obecný, cejn velký, lín obecný, sumec velký aj. Z vodních toků se při napouštění dostávají do rybníků také okoun říční, plotice obecná, perlm ostrobřichý, ouklej obecná, hořavka duhová, vzácně i piskoř pruhovaný. Hojná bývá také nepůvodní plevelná rybka střevlička východní.

Největší rybníky v CHKO Poodří jsou Bezruč (75,99 ha), Dolní Bartošovický (73,70 ha), Kotvice (54,61 ha) a Horní Bartošovický (47,12 ha).


Rybníky v Poodří jsou často posledním útočištěm pro dnes již vzácné druhy rostlin a živočichů, kteří v člověkem pozmeněné a odvodněné krajině nenacházejí vhodné prostředí, jsou významným místem odpočinku a nasycení na evropské tahové cestě vodních ptáků a ve svém okolí udržují zvýšenou hladinu podzemní vody, čímž umožňují existenci dalších mokřadů (trvale vzvodněných příkopů, rákosin, lesních a lučních tůň apod.). 

Lenka Sovíková

Informační centrum CHKO Poodří v Bartošovicích

Od května roku 2006 mají návštěvníci Chráněné krajinné oblasti Poodří k dispozici nový zdroj informací o tomto území – informační centrum v areálu ZO ČSOP Nový Jičín v Bartošovicích.

Vizuální dojmy návštěvníkům zajistí především hmotná podstata informačního centra, kterou je trvalá expozice *Lidé a příroda Poodří* vybudovaná ve spolupráci se Správou CHKO Poodří. Tato expozice, stejně jako celé IC, se nachází v bývalé farní budově, významné dominantě obce Bartošovice.

Expozice nemá za úkol upoutat jen svým výtvarným zpracováním, ale především podávat informace o hlavních atributech regionu. Poměrně detailně seznamuje návštěvníky s typickými krajinnými prvky Poodří, jako jsou rybníky, louky a lužní les. Samostatný panel je jistě po právu věnován řece Odře a její nivě. Opomenuty nezůstaly ani informace z geologie a geomorfologie oblasti. Autenticitu expozici dodávají vypreparované exponáty typických zástupců místní fauny. Zblízka si tak můžete prohlédnout vydru nebo volavku, zatímco vám nad hlavou přelétává jestřáb a zpovzdálí vás z hnízda ostražitě sleduje samice motáka pochopa. O těchto a dalších živočišných druzích, obývajících Poodří, se lze dozvědět spoustu užitečných informací na panelech expozice. Kromě poznatků regionálního charakteru si návštěvníci mohou odnést i informace o způsobech péče o krajinu, pojmech jako NATURA 2000, revitalizace, ÚSES a dalších. Posláním informačního centra ale není pouze provádět návštěvníky expozicí. Hlavním úkolem je pořádání osvětových akcí pro širokou veřejnost a poradenská činnost v oblastech ochrany biodiverzity a krajiny. K naplňování tohoto úkolu přispívá úzké propojení Informačního centra s Centrem ekologické výchovy a Záchranou stanicí pro volně žijící živočichy ZO ČSOP Nový Jičín, nalézajících se v témže areálu. IC vzniklo v rámci projektu Síť informačních center v CHKO ČR, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR. 

Petr Urban

Bližší informace

o aktivitách informačního centra naleznete na www.csopnj.cz nebo je můžete získat telefonicky na čísle 556 758 675.



Komunitní centrum Klášter v Blahutovicích

V centru Blahutovic, malé vesničky v nejzápadnější části Poodří, stojí nenápadný dům se zajímavou minulostí a snad i budoucností...

TEXT LUMÍR KUCHARÍK FOTO JAN MORAVEC

Asi dvě stě let starý venkovský statek odkázal roku 1925 jeho tehdejší majitel Eduard Bayer i s patnácti hektary pozemků Kongregaci dcer Božské lásky.

Dvě desetiletí kláštera

Hlavní činností kongregace byla výchova a vyučování mládeže, péče o sirotky a nemocné. Kongregace blahutovický statek čp. 34 v roce 1926 přebudovala a po dokončení pojmenovala „Klášter Boží prozřetelnosti.“ Klášter dostal prostornou kapli, která byly následujícího roku vysvěcena. Konaly se zde mše svaté, kázání, svěcení a zaopatřování nejen pro Blahutovice, ale i pro sousední obce Dub a Heřmanice. S vděčností vzpomínají obyvatelé obce na tuto krásnou kapli, z níž proudilo hodně milosti a požehnání do obce i do života lidí.

V klášteře působilo sedm řádových sester. První představená se jmenovala Lambertine von Antes. Působil zde i arciděkan v důchodu Eduard Schönbach-Nitsche, který přišel do Blahutovic z Vídně a byl všemi oblíben a ctěn.

Počátkem padesátých let byl klášter zrušen. Věž klášterní kaple byla odstraněna a klášterní zvon na dlouhou dobu oněměl...

Probuzení starého domu

Psal se rok 1999. Na stavu bývalého kláštera (poté mateřské školy a ještě později objektu přidružené výroby zemědělského družstva) se již začal výrazně projevat nezáměr majitele o stav objektu a naopak zájem nejrůznějších nenechavců o jeho vybavení. Neudržované budovy zarostlé vegetací připomínaly zámek z pohádky „O Šípkové Růžence“.

Tato situace nebyla lhostejná několika lidem z Blahutovic a okolí. Zejména těm, kteří pamatovali jeho dřívější blahodárné působení v obci. Koncem roku se proto sešlo několik aktivních jednotlivců z Blahutovic a z Jeseníku nad Odrou se starostou obce a rozhodli se vstoupit do jednání se správcem konkurzní podstaty zemědělsko-obchodního družstva, finančním úřadem a dalšími institucemi s cílem získat objekt do vlastnictví.

Na počátku roku 2000 tak bylo několika individuálními a rodinnými členy a jedním členem kolektivním – ZO ČSOP v Jeseníku nad Odrou – založeno občanské sdružení Bayerův

odkaz. To získalo po složitých jednáních v květnu 2000 areál bývalého blahutovického kláštera do vlastnictví.

Obnova značně zchátralé nemovitosti začala ještě téhož roku. Projekt obnovy místa byl nazván „Probuzení starého domu“ a stanovil jako základní cíl záchranu a rozvoj památky, která je odkazem duchovní, sociální a kulturní vyspělosti našich předků. Dalšími dvěma důležitými cíli je fungující komunitní centrum podporující místní a širší komunitu a alternativní turistická ubytovna.

Projekty

Sdružení Bayerův odkaz tvoří v součtu asi sedmdesát lidí, a spolu s příznivci, kteří vypomáhají s organizací programů a prací, jde o poměrně velkou skupinu lidí.

Od počátku se rozběhla řada menších projektů, které napomohly soustředit zájem členů, veřejnosti i médií k obnově tohoto místa. Hrál se ochotnické divadlo, konaly se nej-



Klášterní kaple vstává z mrtvých.

různější benefiční akce, kurzy starých řemesel a postupně se díky těmto aktivitám dařilo získávat peníze na činnost i na stavební a řemeslné opravy objektu. Nejvíce práce však odvedli členové organizací a dobrovolníci svépomocí.

Dnes poskytují Komunitní centrum Klášter zázemí několika neziskovým organizacím, které se věnují komunitním a sociálním projektům i ochraně přírody.

V objektu se pravidelně konají zimní i letní tábory pro děti a mládež. Jsou zde realizovány také probační programy pro mladistvé a lze si zde po dohodě s okresní pobočkou Probační a mediační služby ČR odpracovat alternativní trest. Pořádáme zde také různé bleší trhy oblečení, nábytku a knih, takže milovníci již použitých věcí si u nás přijdou na své. V Klášteře je i místní knihovna a veřejný internet. Několikrát do roka pořádáme akce, na kterých se

setkávají lidé z místa i okolí, naši členové a rodáci z Německa. Hudební odpoledne „Blahutovická živá voda“ (viz KND podzim-zima 2005) spojené se soutěží o nejlepší koláč je jednou z našich nejvíce navštěvovaných akcí. Pořádáme také adventní odpoledne a tříkrálovou sbírku.

Díky ZO ČSOP Jeseník nad Odrou, která je zároveň pozemkovým spolkem, a Ekocentru RS ČSOP Novojičínka je Klášter též centrem řady projektů na ochranu přírody, podpory biodiverzity a environmentálního vzdělávání. Do aktivit jsou zapojováni jak návštěvníci komunitního centra, tak samosprávy z regionu, firmy i další NNO.

Přes zimu je zde ustájeno několik ovcí. Jde o původní plemeno valašské ovce, která, jak se můžete přesvědčit, patří mezi zvířata pohledná a fotogenická. Několik let jsme v objektu měli i koně, využívané k animoterapii (v současné době přijíždějí jen na některé z táborů a programů). Klášterní zvěřinec doplňuje kocour Tygr.

Turisté, cykloturisté i další návštěvníci regionu Poodří zde naleznou ubytování nebo mohou místo využít ke krátkodobé zastávce na svých cestách.

A co dál?

Objekt je velký a zdaleka ne opravený podle našich představ, záběr činnosti členů našich sdružení je široký, nové programy před nás staví nové výzvy, o vztahy v komunitě a s přáteli je nutné pečovat a rozvíjet je. A to je vlastně odpověď na předešlou otázku. Věříme, že to zvládneme. ☺

Autor je předsedou ZO ČSOP Jeseník nad Odrou a jednatelem sdružení Bayerův odkaz.
Kontakt – tel.: 603 845 216,
e-mail: kucharik.lumir@seznam.cz

Další aktivity ČSOP v regionu

Ekocentrum – Regionální sdružení ČSOP Novojičínka (www.rcmsk.cz) kromě provozu ekocentra (jež má v názvu) spolupracuje též úzce s keramickým oddělem Leonardo při DDM v Příboru a koordinuje řadu aktivit v kraji (je regionálním centrem ČSOP pro Moravskoslezský kraj). Kontakt – tel.: 556 752 030, e-mail: info@rcmsk.cz.

ZO ČSOP Jeseník nad Odrou je zřizovatelem Pozemkového spolku Domov (<http://psdomov.wz.cz>), který pečuje o staré ovocné sady, mokřadní biotopy, opuštěné pískovny, vybudoval v Blahutovicích naučnou stezku... a Klubu mladých ochránců přírody (www.kmop.wz.cz), starajícího se mimo jiné o jednu studánku. Kontakt – tel.: 556 752 030, e-mail: kucharik.lumir@seznam.cz.

ZO ČSOP Studénka působí ve střední části Poodří, kde provozuje pozemkový spolek (zaměřený zejména na budování biokoridorů), spravuje několik naučných stezek, účastní se správních řízení a spolupracuje s dětským oddělem. Kontakt – tel.: 608 810 970, e-mail: info@csopstudenka.cz.

ZO ČSOP Bartošovice pečuje o starý sad a naučnou stezku, působí při ní též oddíl mladých ochránců přírody. Kontakt – tel.: 556 758 657, 777 152 403, e-mail: csop_bartosovice@sendme.cz.

ZO ČSOP Nový Jičín (www.csopnj.cz) má jako hlavní náplň své činnosti provoz Záchrané stanice pro handicapované živočichy v Bartošovicích, s čímž souvisí i řada ekovýchovných aktivit (viz KND podzim-zima 2005) a nově i provoz infocentra (viz str. xxx). Kontakt – tel.: 556 758 675, 602 540 037, e-mail: orel@csopnj.cz.

ZO ČSOP Odry zasahuje svou činností, rozprostřenou od klasické „ochranařiny“ až po kulturní akce či ochranu technických památek, do nejzápadnější části Poodří, kde již přechází ve vršky Nízkého Jeseníku. Kontakt – tel.: 605 339 673, e-mail: kostelnik.ludek@cbx.cz.

Fotosoutěž Pohledy do přírody

Za tímto názvem se skrývá zajímavá příležitost pro všechny obdivovatele přírody, kteří dokáží jít životem a nejen vnímat krásu kolem sebe, ale mají schopnost ukázat ji i ostatním. Již 12 let tato „vyhledávací“ soutěž s mezinárodní účastí (jako téměř jediná výrazně orientovaná na tuzemskou přírodu) úspěšně košatí a je přirozené, že jejím hlavním pořadatelem je článek Českého svazu ochránců přírody, který má programově nejbližší jak k přírodě, tak i k mladé generaci. Přes nesporné začátky se „Pohledy do přírody“ již přehouply, výstav z uzavřených ročníků postupně



FOTO: JAROSLAV NOVÁK ST. – ČESTNÉ UZNÁNÍ 2006 V KATEGORII C, TÉMA PROMĚNA

putují po celé republice (loni např. v Chrudimi, Praze, Vlašimi, Voticích...). Vzdělávací úroveň soutěže také napomáhá stabilní odborná porota, poměrně stálý okruh „soutěžících“ a možná i zdařilá prezentace v několika časopisech. A samozřejmě i výrazná podpora Lesů České republiky, které mají pro účastníky v rámci dlouhodobé smlouvy o spolupráci s ČSOP vždy připraveny zajímavé odměny.

V letošním ročníku jsou vyhlášena témata Zázrační stavitelé, Setkání v lese, Opisueme od přírody a Studánky + prameny, která jistě zaujmou všechny milovníky přírody. Navíc je soutěž otevřená i nejmladším fotografům (věkové kategorie do 12 let, od 13 do 18 let a nad 18 let), takže se mohou účastnit opravdu všichni. Tedy i vy.

Máte-li schopnost vnímat krásy přírody kolem vás, neváhejte, uzávěrka je až 15. října 2007 a tak vám vůbec nic nebrání v účasti. Těšíme se na vaše práce. ☺

Michal Kulík

Blíže informace

Fotografickou soutěž „Pohledy do přírody“ pořádá Sdružení Mladých ochránců přírody ČSOP, v posledních 7 letech za významné podpory Lesů České republiky, s.p., a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (tato akce je zařazena do seznamu „soutěží doporučených k účasti žákům a studentům škol“). Veškeré informace lze získat na adrese či internetových stránkách pořadatele: SMOP ČSOP, poštovní přihrádka 447, 111 21 Praha 1, CDM@smop.cz, www.smop.cz.

Pasivní dům v Hostětíně

V úterý 24. října 2006 přestřihli slavnostní pásky právě dostavěného Centra Veronica Hostětín náměstek hejtmana Zlínského kraje Vojtěch Jurčík, předseda ZO ČSOP Veronica Antonín Buček, ředitel odboru vnějších vztahů na Ministerstvu životního prostředí Jakub Kašpar a ředitelka Centra Jana Tesařová.

TEXT VĚRA POSPÍŠILKOVÁ

Od tohoto dne je všem zájemcům o environmentální vzdělávání, návštěvníkům i obyvatelům Hostětína k dispozici zázemí vzdělávacího střediska, které samo je ukázkou ekologického stavění zaměřeného na úsporu energií, používání moderních technologií šetrných k životnímu prostředí a přírodních materiálů na stavbách.



FOTO: JAN MANA



FOTO: RADIM MACHŮ

„V České republice středisek ekologické výchovy přibývá, ale je jich stále hodně málo. Navíc takové, které při svém provozu ušetří i 90 % energie, je jen jediné, a to právě to, které dnes slavnostně otevíráme,“ vyzdvihl posláni domu Jakub Kašpar. Zároveň za všechny zúčastněné Yvonně Gaillyové, vůdčí osobnosti stavby, poděkoval za její několikaletou snahu, nezlomné úsilí a odbornou erudici, kterou při výstavbě domu prokázala.

Ukázkový dům

„Snažili jsme se o to, aby stavba, i když je u nás zatím ojedinělá, byla napodobitelná. Aby se při hostětínském pobytu mohli další inspirovat a napodobit náš příklad,“ přiblížila svoji motivaci Yvonna Gaillyová.

Cílem bylo postavit pasivní dům s minimální spotřebou energie na vytápění (do 15 kWh/m²/rok). Architektonický návrh vypracoval známý propagátor a realizátor solární, pasivní a ekologické architektury Georg W. Reinberg z Vídně.

Při stavbě byla použita řada speciálních, do jisté míry modelových stavebních postupů a technologií. V maximální míře byly využívány ekologické stavební materiály (omítky z nepálené hlíny, nepálené cihly, modřínový obklad). Tepelná izolace silná kolem 40 cm je provedena z minerální vlny a balíků slámy. Stavba je částečně tepelně oddělená od základů, čímž dochází k omezení tepelných mostů. Důležitá pro minimalizaci tepelných ztrát je

též dobrá těsnost budovy, jež byla ověřena již při stavbě speciální zkouškou (Blower door test). V objektu je zaveden systém větrání získávající teplo z odcházejícího vzduchu (rekuperace). Je zajištěno 100% využití dešťové vody. Voda je ohřívána solárními panely...

Stavba byla financována z prostředků Evropská unie (SROP/ERDF), Státního fondu životního prostředí, Ministerstva pro místní rozvoj ČR, programu Ministerstva zahraničí Nizozemského království Matra a ze soukromých prostředků (Českomoravský cement, a.s.). Celkové stavební náklady byly 23,5 milionů Kč (bez DPH).

Seminární centrum

Vzdělávací středisko v „pasivním domu“ je dalším z řady pilotních projektů, které se v obci Hostětín za partnerské spolupráce ZO ČSOP Veronica, obce, místních občanů a dalších subjektů v regionu rozvíjejí (viz rámeček). Poskytuje vzdělávání a osvětlu veřejnosti a dalším cílovým skupinám (veřejná správa, podnikatelé, řemeslníci, žáci a studenti) o udržitelném regionálním rozvoji a o způsobech, jak k němu dospět.

Budova nabízí 50 míst pro školení a výuku, 100 míst pro obecní a společenská shromáždění, 25 míst pro ubytování ve 2–4 lůžkových pokojích, dílnu se zázemím pro praktické kurzy a pracovní pro zaměstnance a stážisty. ☺

Autorka je členkou ZO ČSOP Veronica, mající na starosti vzdělávací programy. Kontakt – e-mail: hostetin@veronica.cz

Další ekologické projekty v Hostětíně

■ **Kořenová čistírna odpadních vod** Je ve stálém provozu od roku 1997, jako první svého druhu na východní Moravě.

■ **Dřevěná sušárna ovoce** V roce 1998 obnovili členové místní ZO ČSOP Hostětín starou dřevěnou sušárnu ovoce. Každý podzim je v ní místními lidmi nasušeno kolem tří tun ovoce.

■ **Mošárna a program na obnovu ovocnářství** V průběhu let 1999 a 2000 proběhla přestavba staré stodoly na malou mošárnu pro výrobu nefiltrovaných šťáv z krajových ekologicky pěstovaných odrůd ovoce. Do provozu byla uvedena v podzimní sezóně 2000 a každoročně zpracuje kolem 200 tun jablek místních pěstitelů.

■ **Svépomocné solární kolektory** Od roku 1997 byla v rámci programu Slunce pro Bílé Karpaty na desíti budovách instalována solární zařízení pro ohřev užitkové vody. Kolektor ročně uspoří domácnostem průměrně 2000 kWh energie. V roce 2001 byl na střeše mošárny instalován velkoplošný kolektor (36 m²) s technologií TiNOx.

■ **Obecní výtopna na biomasu** V roce 2000 začala výtopna spalující odpadní dřevo z okolních lesů a pil dodávat teplo do většiny hostětínských domácností. Česko-nizozemský projekt provádí jeden z mezinárodních mechanismů snižování emisí CO₂ – joint implementation.

■ **Rekonstrukce veřejného osvětlení** Během jara 2006 bylo vyměněno stávajících 32 svítidel za moderní a doplněna svítidla další. Osvětlení se zkvalitnilo, přitom i šetří elektřinu.

■ **Pozemkový spolek** Hospodaří na pozemcích o výměře téměř 13 ha. Jeho dlouhodobým cílem je ekologické (k přírodě šetrné) hospodaření jak na zemědělské půdě, tak v lesích.

Podrobné informace o všech ekologických projektech v Hostětíně naleznete na internetových stránkách www.hostetin.org.





ČSOP spolupracuje s pražskou zoologickou zahradou

Počátkem tohoto roku navázal Český svaz ochránců přírody spolupráci se Zoologickou zahradou v Praze.

TEXT A FOTO ZDENKA NEZMEŠKALOVÁ

nebezpečné a jak s nimi bojovat. Děti mezitím luštily obrázkovou hádanku „Kdo nepatří do naší přírody“ a pořadatelé se od nich dozvěděli například, že můžeme na poli potkat i zebry.

„živou vodu“ na své zahradě, že malé jezírko není jen pro žáby a ryby, ale může sloužit i jako napajedlo pro ostatní obyvatele zahrady. Odpoledne si, bohužel, jen velmi málo posluchačů vyslechlo zajímavou přednášku o problematice čistoty našich vod, kterou připravil Jiří Kučera.

V březnu se rybařilo

I druhou sobotu v březnu se u vzdělávacího centra vystřídaly zástupy rodičů s dětmi. Jen málo dětí se ostýchalo vzít do ruky rybářský prut a nevyzkoušelo si práci „ochránáře“ čistícího naše vody od odpadků. Celý den se ozývalo povzbuzování a výkřiky radosti při podařeném úlovku. Nemaľý zájem měly děti i o výstavku živých ryb. S jejich určováním jim však většinou nepomohli ani rodiče. Návštěvníci získali také informace o tom, jak mít

Stálá expozice

Druhou částí spolupráce je trvalá expozice. V současné době se připravují panely, které budou seznamovat návštěvníky s činností ČSOP (záchranné stanice, ochrana biodiverzity, pozemkové spolky), ukáží ohrožené druhy naší přírody, ale také možnosti, jak přírodě pomoci třeba na vlastní zahradě (program Živá zahrada).

*Autorka je koordinátorkou Národního programu ČSOP Ochrana biodiverzity.
Kontakt - tel.: 222 511 494,
e-mail: csop@ecn.cz*

O programy mají největší zájem děti (nahore lovení odpadků z vody, dole výroba netradičních ptačích krmítek)



Jednou měsíčně pořádá v jejím vzdělávacím centru program související s tématem měsíce, které ZOO pravidelně vyhlašuje. Během tohoto dne členové ČSOP seznamují širokou veřejnost s danou problematikou naší přírody, nechybí program pro děti a praktické ukázky. U vzdělávacího centra se vystřídá řada zájemců o prezentovanou problematiku i o aktivity Svazu, především spousta dětí.

Leden patřil ptáčkům u krmítka

Velký zájem dětí byl poslední lednou sobotu o vlastnoruční výrobu krmítka. Děti i dospělí si vyzkoušeli, že jednoduché krmítko si lze vyrobit i z obyčejné šišky, loje a semínek. Inspirovat se však mohli i krmítky vyrobenými z kokosového ořechu, květináče nebo plastové láhve. Pro ty méně zručné byla dřevěná krmítka ke koupi. Všichni si mohli vyzkoušet své znalosti z „ptačího jídelníčku“. Pro příště si snad budou pamatovat, že čokoláda, čerstvé ani plesnivé pečivo do krmítka nepatří. Den zakončila přednáška Jiřího Pokorného o zimních hostech.

V únoru jsme bojovali s vetřelci

Ožehavým tématem jsou v současné době introdukované rostliny a živočichové. Toto téma se prolínalo programem první únorovou sobotu. Lidé se dozvěděli řadu informací o invazních druzích – které to jsou, proč jsou



TEXT A FOTO JAN VRTIŠKA
ILUSTRACE DAVID TURNER

Od stromu ke stromu

Průchod lesem se dá poměrně zajímavě zkomplikovat. Soutěží proti sobě několik (minimálně 2) týmů nebo jednotlivců. Cílem je projít předem určenou trasu (např. z jedné strany lesa na druhou, od daného stromu k cestě...) tak, že se soutěžící pohybuje od stromu ke stromu (trasu si může volit sám), ale přesunout k dalšímu stromu se může pouze tehdy, když cílový strom trefí tenisákem, šiškou, papírovou koulí, papírovou vlaštkou vlastní výroby (dle výběru).

Hra se dá ještě zkomplikovat třeba tak, že:

- ve smíšeném lese musí hráč správně jmenovat každý druh stromu, ke kterému se chce přesunout (řící druh jeho plodu, vlastnosti dřeva... – dle zdatnosti soutěžících a vedoucího hry)
- ve smíšeném lese se hráč nesmí přesunout od jednoho stromu ke stromu stejného druhu – prostě je musí střídat (v zadání může být i zmíněno, kolik druhů stromů musí cestou „navštívit“ – to podle pestrosti lesa)
- v monotónním lese s malou druhovou pestrostí může být dalším limitem pohybu např. to, že všichni soutěžící dostanou od vedoucího hry otázku a házet na další strom může pouze ten, kdo odpoví správně (nebo ten, kdo odpoví dříve správně)

Drobné hry do letní přírody

Ulov si svoji vodu

Pokud nás bude čekat horké léto, hodí se i tato disciplína. Potřebujete pro každého hráče nějaký kelímek, dále zdroj vody, kus provazu nebo vodorovnou větev tak metr nad hlavami soutěžících.

Soutěžící tým se rozdělí na dvě části, které mají za úkol přehazovat vodu přes provaz/větev (1.část týmu) a chytat ji do kelímku (2.část týmu).



O výsledku opět rozhoduje množství zachycené vody.

Varianta hry: Soutěží každý sám za sebe – z jedné strany vyhodí přes provaz z kelímku vodu a na druhé straně chytá padající vodu zpět do kelímku.

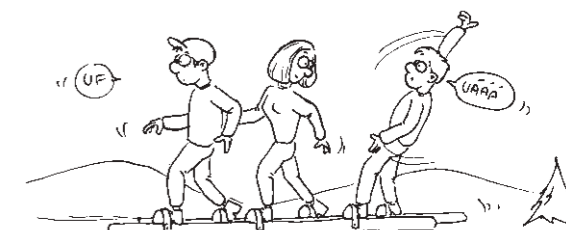
Kam dojdeš?

Tato hra je náročná na koordinaci několika činností (to prý dělá chlapům problém a tato hra jim může sloužit jako trénink). Soutěžící jde normálním tempem nepřerušovanou chůzí a při každém došlápnutí jmenuje

jednoho živočicha od K, jeden druh trávy, chráněné území, nerost... (dle zadání). Hodnotí se, kolik slov (a tím pádem i kroků) soutěžící zvládl do té doby, než udělal chybu (opakoval se, nedodržel rytmus, řekl nevyhovující pojem...).

Společné lyže

Lyžovat se dá i v létě, a aby to nebyla bez sněhu taková nuda, stačí si pro celý tým pořídit pouze jedny lyže. Ty mohou představovat delší větve, které



si tým přiváže pod chodidla – a pak už stačí jen vyrazit – při této aktivitce se pozná, jak je tým sehraný.

Galerie v přírodě

V poslední době se roztrhl pytel s různými terénními sochařskými sympozii, která po skončení slouží jako sochařské galerie v přírodě. Proč si nevyrobí takovou galerii sami? Stačí k tomu pro každý tým rulička toaletáku a nápad. Někteří členové týmu vymodelují ze svých těl nějakého živočicha (olympiionika, významnou postavu dějin...) a zbytek týmu už sochu omotáním toaletním papírem dokončí. Zajímavé emoce pak galerie vzbuzuje tehdy, pokud jsou sochy umístěny v lese kousek od turistické cesty.

Nezapomeňte pak po sobě samozřejmě uklidit.

Bezpečný ohýnek

Rozdělat oheň v místech, kde je to povoleno a ohniště zabezpečit tak, aby nedošlo ke vzniku požáru, jistě každý z vás zvládá. Co takhle rozdělat oheň tak, že bude umístěn půl metru nad hladinou rybníka a zapálen bude ze břehu hořícím šípem? Nám se to na Máchově jezeře kdysi povedlo.

*Autor je vedoucím oddílu mladých ochránců přírody Nezmaři.
Kontakt - e-mail: hey.vey@centrum.cz*

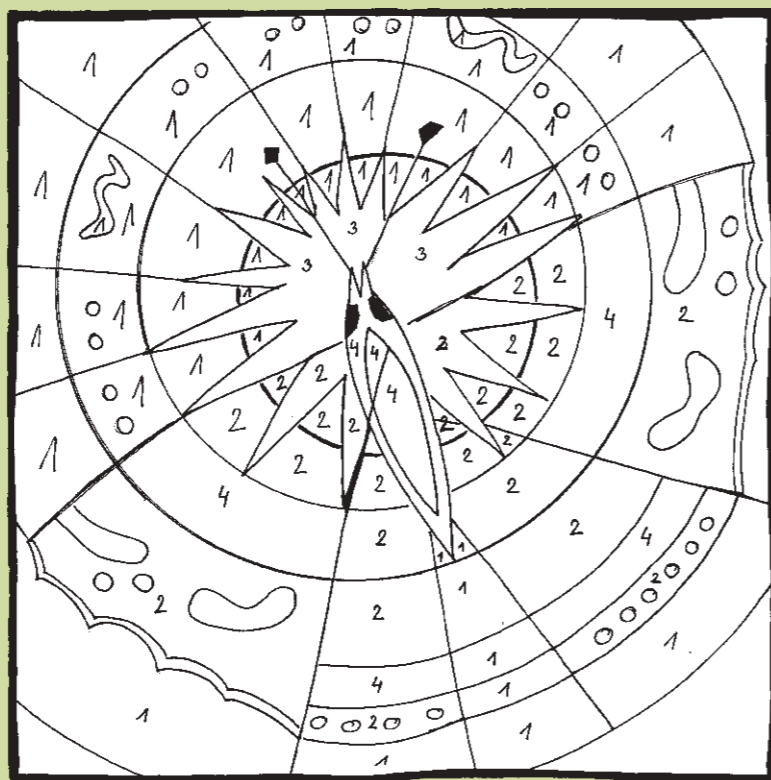
Jaro a začátek léta – doba nového života. Nejdřív je to vidět, když se po zimě (i po té minimě, co byla letos) začnou drát ze země rostlinky, časem se přidají i „úplně noví“ živočichové. Lidé je milují, zvláště, pokud působí jako roztomilí a hebcí plyšáci. Malá kotata, housata, kuřátka... jste jistě už někdy drželi v rukou. Ale víte něco o tom, jak vypadají mláďata z té divoké části přírody? Tušíte, jak žijí a jak se k nim chovat v případě, až se s nimi setkáte tváří v tvář?

1. Mladí motýli nemají otrhaná křídla, ale mláďata to nejsou

Motýlí!!! A druhý!! A podívejme, jeden má křídla jako vysoustružená a zářící barvami, druhý, jako by se vymotal z trnitého křoví. Lidé si myslí, že ten první je mládě a ten druhý dospělý motýl. Ale nemají pravdu. Faktem je, že krásně vybarvený motýl je mladší. A ten víc omšelý se vylíh z kukly o několik dní dříve. A protože už má něco nalétáno, jeho křídla jsou časem omšelá. Nemůžeme však říci, že novější motýl je mládě – oba jsou dospělí. Motýli se totiž vyvíjejí takzvanou dokonalou proměnou. Z vajíčka se vylíhne larva, housenka, která je vlastně motýlím mláďetem. Housenka se časem zakuklí a teprve z kukly se vylíhne dospělý motýl.

Vybarvi podle návodu

- 1) zelená
- 2) hnědá
- 3) růžová
- 4) oranžová



2. Živá konzerva

Péči o potomstvo se nevěnují jen ptáci a savci. Příkladem může být třeba (řešení rébusu). Nejprve svému budoucímu potomstvu uloví housenku. Uloví, ale nezabije, pouze ji znehynbí přesně mířeným bodnutím do nervového systému. Bezmocnou housenku, která je mnohdy větší než ona, pak zatáhne do připravené díry pod zem. Tam k ní snese vajíčko. Když se vylíhne larva, má hned připravenou čerstvou hostinu. Po čase matka zkontroluje, jak larvičce chutná, a když je potřeba, doplní další zásoby. To činí tak dlouho, dokud se larva nezakuklí.

Vyluští krátkou šifru, dozvíš se jméno pečlivé hmyzí matky.



3. Králík nebo zajíc?

Člověk si je často plete. Mnozí si dokonce myslí, že králík žije v králíkárně a ve volné přírodě jsou jen zajíci. Ale tak to není. Ve volné přírodě žijí oba, a ačkoliv jsou si dost podobní, stejní nejsou a mají i rozdílný způsob života. To se projevuje i na tom, jak rodí svá mláďata. Čerstvě narození králíci jsou holí

a slepí. Naopak mladí zajíci vidí hned a mají srst. Jak je to možné? Králíci se rodí v noře chráněni před nepohodou i před zraky nepřátel. Zaječice vrhne mládě v důlku pod keřem. Ti pak musí hned vidět, aby spatřili blízkost se nebezpečí a mohli se více přitisknout k zemi. A srst mají nejen jako ochranu před zimou, ale i kvůli zbarvení, aby si jich nevšimli predátoři.

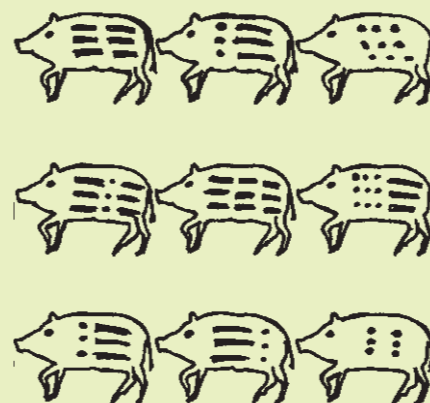
Kolik je na obrázku schovaných zajců?

Rodí se nový život

4. Dětské šaty

Mláďata ptáků a savců jsou hned od narození docela podobná svým rodičům. Mají stejný počet nohou, podobný tvar těla... V čem se ale často liší, je zbarvení. Například selata prasete divokého jsou pruhovaná, mladé kachny divoké mají na těle hnědožluté vzorování a i kolouch je, narodil od hnědošedé matky laně, samá skvrna. K čemu je takový poutový šat dobrý? K (řešení morseovky). Na obrázku sice vypadá zbarvení mláďat jako výstřední, když si je ale představíte na pozadí keřů a travin, mezi kterými probleskuje slunce, výrazné pruhy a skvrny se stanou výtečným ochranným zbarvením.

Znáte Morseovu abecedu? Jestli ano, snadno si přečtete, co skrývá prasečí rodinka.



Řešení:
 2) kulička písečná
 3) 4 – jeden pod každým keřem, jeden v hromadě křovin a poslední v trsu trávy pod stromem
 4) maskováním
 5) zobohonoska
 6) B a F

5. Visící domečky

Už se vám někdy stalo, že jste šli na procházku kolem břízy a měli jste najednou pocit, že ten strom byl snad u holiče, nebo co? Mnohé listy má jakoby v natáčkách – jsou zavinuté do malých kornoutků. To není rozmar stromu, ale malého hmyzu, který se jmenuje (řešení bludiště) březová. Kdyby dospělý brouk nakladl vajíčka na holý list, byla by v ohrožení

před predátory i před rozmary počasí. Udělá to tedy tak, že překousne část březového listu, počká, až mímě zavadne a bude ohebnější. Potom list svine do ruličky a naklade vajíčko. Larva je pak chráněná před nepřízní počasí i před nepřáteli, kteří by ji chtěli sežrat. A sama má co jíst – první potravou je její „domeček“.

Projdí bludiště od lístečku k lístečku, čti písmena, která cestou potkáš.

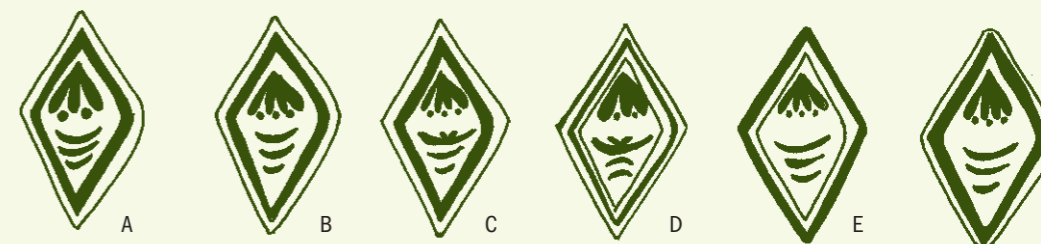


6. Jak poznají svoje děti?

Mladí ptáci na hnízdě po přiletu svých rodičů usilovně křičí, otvírají doširoka zobáky a zakláníjí přitom hlavičky. Vše to má jediný účel – chceme krmení, žadoní mladí ptáci. A rodiče se mají co otáčet – krmí a krmí ostošest. Popohání je něco, co my nevidíme – mláďata mají v otevřených zobáčích výraznou kresbu, která pro rodiče znamená „malí mají hlad“. Kdyby zabloudili k cizímu hnízdu, kde by

se překřikovala jiná mláďata, tak snaživi by nebyli. Každý ptačí druh má totiž kresbu specifickou a jen ta rodiče v jejich úsilí popohání. Ošálit je dokáže jen kukačka, v krku má namalovaný takový obrázek, který láká rákosníky, pěnice i třeba slavíky k usilovnému krmení.

Která dvě ptáčata jsou z jednoho hnízda. Hledej dva stejné obrázky.



Živá zahrada – jaro 2007

Pozorujte na svých zahradách vybrané živočichy 4. víkend v květnu, tj. od pátku 25. 5. do neděle 27. 5. 2007.

Školní zahrady soutěží tradičně dříve. Tedy od pondělí 21. 5. do pátku 25. 5. 2007.

Bližší informace na www.zivazahrada.cz.

Mapovací kartu najdete též tradičně všírou uprostřed časopisu.



Zdejší jezírko je od přírodního k nerozeznání. Jak si ho uprostřed města našli čolci obecní je záhadou..



Živá zahrada může být i uprostřed města

TEXT A FOTO PETR N. STÝBLO

Základní škola v Železnické ulici v Jičíně na první pohled nepůsobí ničím unikátním. Přesto unikátní je! Samotný fakt, že škola má zahradu, je dnes svým způsobem ojedinělý. Obecně totiž, bohužel, převažuje názor, že školní zahrady jsou v této moderní době k ničemu. Že je třeba je nahradit plochami, o které není nutné se trvale starat. A proto školní zahrady mizí a jsou nahrazovány betonovými, antukovými či plastovětrávníkovými hřišti.

Skutečnost, že zahrada v Železnické, ač je uprostřed města a obklopená frekventovanými ulicemi, suverénně získala ocenění Živá zahrada, se zdá téměř neuvěřitelná. Navíc zahrada nevyužívá žádný původní přírodní prvek. Celá byla vybudována uměle na místě nevyužitého školního pozemku a z „přírody“

čerpá pouze vodu z podzemních pramenů. Přesto je zde dnes možné objevit směs nejrůznějších biotopů, které využívá celá řada živočichů. Školáci mají jedinečnou příležitost seznámit se s pestrostí přírody i si vyzkoušet metody, jak přilákat divoká zvířata prakticky až ke svým oknům. Zakladatelem a patronem zahrady je pan učitel František Kynčl. Jsem moc rád, že první Živá zahrada v historii naší soutěže je právě ta jeho! ☞

Titul Živá zahrada získali

1. ZŠ Železnická v Jičíně (54,35 bodů)
2. Podlesí 1 manželů Dvorských (53,15)
3. Svobodná Ves 1 paní Nataši Svárovské (53,05)
4. Horní Kozolupy 1 paní Vlasty Tůmové (52,35)



KRESBA: KLÁRA STÝBLOVÁ, 6 LET

Velká zimní malovací soutěž

Soutěže se zúčastnilo celkem 138 dětí z 39 soutěžících zahrad! Tolik sýkorek u nás najednou určitě nikdy nebylo. Porota, složená z ornitologických odborníků (Jiří Mlíkovský a David Heyrovský) i laiků (Zdeňka Nezmeškalová, Petr Janeček a Martin Dušek) měla přetěžkou práci. Výkresy hodnotili ve čtyřech věkových kategoriích, striktně vyřadili ptáky, kteří se sýkorám nijak nepodobali, ale i tak bylo z čeho vybírat. S oceněnými obrázky se lze seznámit na www.zivazahrada.cz. ☞



KRESBA: MATĚJČKOVÁ, 14 LET

Stupně vítězů

Kategorie 3–6 let (14 autorů)

1. Klára Stýblová, 6 roků
2. Matěj Vtípil, 6 roků
3. Madlenka Moravcová, 4 roky

Kategorie 7–9 let (35 autorů)

1. Bára Stýblová, 7 roků
2. Eliška Kubáňová, 8 roků
3. Josef Jančář, 8 roků
Jana Maršálková, 8 roků

Kategorie 10–13 let (52 autorů)

1. Veronika Dvořáková, 13 roků
2. Lucie Hofmannová, 13 roků
3. Nikola Krejčí, 12 roků

Kategorie 14–16 let (35 autorů)

1. Matějčková, 14 roků
2. Barbora Hudská, 14 roků
3. Eliška Vaníčková, 14 roků
Karolína Najmanová, 14 roků

Autor je koordinátorem programu ČSOP Živá zahrada.
Kontakt – tel.: 222 511 494,
e-mail: csop@ecn.cz

Živé zahrady o loňských Vánocích

Vánočního kola 2006 se zúčastnilo celkem 229 zahrad. Vzhledem ke spíše podzimnímu vánočnímu počasí výsledky pozorování nejsou příliš pestré, ale rozhodně jsou zajímavé. Nejpočetnějšími druhy na našich zahradách byly sýkory, v těsném závěsu za nimi se umístili kosi a vrabci.

Výsledky pozorování – Vánoce 2006:

počet zahrad	druh
214	sýkora (alespoň dva druhy)
198	kos černý
195	vrabec domácí nebo polní
134	zvonek zelený
120	strakapoud
106	brhlík
62	straka
58	hrdlička
57	stehlík
55	červenka
49	sojka
46	havran polní
29	špaček
26	pěnkava
23	žluna
22	hýl
19	poštolka
18	kvíčala
14	strnad
13	dlask
12	čížek
10	bažant, krahujec
8	datel, káně, holub
6	šoupálek
5	vrána, střízlík, kachna divoká, králíček
4	ořešník, koroptev, kavka
2	konipas bílý, puštitk, brávník
1	brkoslav, jíkavec, ledňáček, rehek, drozd zpěvný, konopka, cvrčala, dřemlík, křivka, čечetka

Celkem čtyři zahrady po tomto kole překonaly bájnou hranici padesáti bodů a získaly tak titul Živá zahrada! Jejich majitelé mohou být na své zahradě opravdu hrdí. ☞

Nové české environmentální vyhláskové právo

Dnešní článek jsem si dovolil nadepsat poněkud složitým a snad i překvapivým nadpisem, avšak za posledního zhruba půl roku byly v oblasti práva životního prostředí vydány právě jen samé vyhlášky.

Rozsah příspěvků neumožňuje všechny jmenovat, natož pak je rozebírat. Lze však konstatovat, že podstatná část zákonů již byla přijata a navíc (po volbách v roce 2006) byl, a do jisté míry stále ještě je, Parlament ČR poněkud „zablokovaný“, takže se normotvorba omezila právě na tyto, na první pohled méně významné, podzákoné předpisy.

Vyhlášky spolu s nařízeními vlády patří mezi tzv. druhotné či také odvozené právní předpisy, protože mohou být vydány jen v rámci (prvotních, originálních) zákonů, k jejich provedení a vyhlášky dokonce jen na základě výslovného zmocnění. Hrají však významnou konkretizační roli a stanoví mnoho technických, biologických a dalších věcných parametrů a údajů k provádění zákonů. Role vyhlášek je v tomto směru nezastupitelná. Nešvarem dnešní doby je však to, že se vyhlášek vydává příliš mnoho, a to i k jednomu zákonu (často po jednotlivých paragrafech), a také skutečnost, že mají mnohdy nesmyslné a velmi dlouhé názvy, takže až po jejich přečtení si občan dokáže představit, oč v nich vlastně běží. Každý zákon, resp. úsek práva, tak dnes oplývá desítkami, někdy dokonce stovkami vyhlášek, které mají mnohdy velmi důležité přílohy (grafy, mapky, tabulky, vzorce, ale dokonce i různá vyobrazení). „Vyhláskové právo“ bychom mohli nazvat „plejádou lidové tvořivosti ministerstev“. Vyhlášky totiž tvoří a připravují zpravidla nikoliv právní a legislativní odbory, ale některý odbor věcný, takže jakkoliv jsou vyhlášky odborně většinou v pořádku, jejich úroveň právní, provázanost navzájem a zejména se zákony, bývá často velmi špatná.

Přesto bych rád zmínil alespoň některé z přijatých vyhlášek. V první řadě to jsou vyhlášky, které novelizují původní vyhlášky, jež jsou prováděcími předpisy k zákonu o ochraně

TEXT MILAN DAMOHORSKÝ

přírody a krajiny (vyhlášky MŽP č. 390/2006 Sb. a č. 425/2006 Sb.) a k zákonu na ochranu zvířat proti týrání (vyhláška MZe č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat). Dále jde o nejrůznější předpisy (nařízení vlády, vyhlášky, ale i nálezy Ústavního soudu ČR), týkající se např. problematiky chemických látek a přípravků, hluku, ovzduší, vodoprávní evidence, GMO, myslivosti či komunálního odpadu. Mezi další významné podzákoné předpisy patří prováděcí vyhlášky k novému stavebnímu zákonu (vyhlášky MMR č. 499 až 503/2006 Sb.) a vyhlášky zřizující některá nová zvláště chráněná území (např. vyhláška MŽP č. 424/2006 Sb., o vyhlášení NPR Kněžičky či vyhláška MŽP č. 543/2006 Sb., o vyhlášení NPP Skalická Morávka).

Na závěr bych se rád zmínil alespoň o jednom zákonu, jehož návrh je v současné době (v polovině dubna 2007) ve stádiu projednávání ve vládě ČR. Je to zákon o právní odpovědnosti za ekologickou újmu. Tento zákon by měl do podmínek ČR transponovat požadavky Směrnice č. 2004/35/ES Evropského parlamentu a Rady, která je založena jednak na principech odpovědnosti původce a „znečišťovatel platí“, jednak na velmi obecné zásadě trvale udržitelného rozvoje. Tento komunitární právní předpis je dosti průlomový, protože se poprvé v moderní historii na závazném právním základě snaží sjednotit přístupy všech 27 zemí EU v otázkách odpovědnosti za škody na životním prostředí. Nejedná se však o všechny kategorie škod, ale jen o škody na vodě, půdě a chráněných částech přírody v rámci soustavy NATURA 2000. Členské země EU jsou povinny tyto závazky zajistit do 30. dubna 2007. Je již zřejmé, že se to České republice (stejně jako některým dalším zemím) včas nepovede.

Každopádně jde o problematiku velmi složitou a do značné míry i novou. Její zavádění do praxe se tak stává „jedním velkým právním dobrodružstvím“.

Autor je proděkanem a vedoucím Katedry práva životního prostředí PF UK. Kontakt – e-mail: damohors@prf.cuni.cz

Už léta jsou občanská sdružení oprávněna podle § 70 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, požadovat u příslušných orgánů státní správy, aby byla předem informována o všech zamýšlených zásazích a zahajovaných správních řízeních, při nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny. Tento zákon není jediný, který toto právo garantuje, upravuje ho též § 23 zákon č. 100/2001 Sb., o EIA a § 115 odst. 6 a 7 zákona č. 254/2001 Sb., vodního zákona.

Omezení účasti občanských sdružení!

Úsilí o restrikce v této oblasti jsou staré jako zákon o ochraně přírody a krajiny sám. Nakonec se tyto snahy promítly do nové právní úpravy územního a stavebního řízení. Nový stavební zákon, resp. související zákon č. 186/2006 Sb., o změně některých zákonů souvisejících s přijetím stavebního zákona, novelizoval mimo jiné § 70 „stočtrnáctky“.

V důsledku novely nejsou od 1. ledna 2007 občanská sdružení účastníky stavebního řízení, ale pouze řízení územního. Stavební zákon totiž již v § 109 („Účastníci stavebního řízení“) neuvádí účastníky podle zvláštních předpisů, jako tomu bylo u § 59 dřívějšího stavebního zákona č. 50/1976 Sb.

Existuje názor, že vyloučení občanských sdružení je v rozporu se směrnicí č. 1985/337/ES, tzv. směrnicí EIA, a Aarhuskou úmluvou (publikována pod č. 124/2004 Sb.m.s.). Rozpor se týká staveb podléhajících EIA, u kterých se nevede územní řízení (například stavby k těžbě, zpracování, transportu a ukládání radioaktivních surovin a stavby jaderných zařízení povolené MPO apod). Evropské právo totiž upravuje tzv. přímý účinek směrnice, tzn. povinnost bezprostřední aplikace směrnice před národním právním řádem tam, kde byla směrnice chybně transponována. Podle jiného výkladu občanská sdružení nepotřebují výslovné zmocnění v § 109 stavebního zákona, protože zákon č. 114/1992 je ke stavebnímu zákonu speciální. Podobně jako chybí výslovné zmocnění např. v horním zákoně a sdružení podle tohoto zákona účastníky jsou, mohou je postrádat i podle stavebního zákona.

Změny v právní úpravě účastenství v řízeních podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a dalších právních předpisů, v návaznosti na nový zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon, z hlediska občanských sdružení.



Na tyto otázky ovšem zřejmě poskytne odpověď až soudní praxe.

Pozor na úřední desky

Další novinkou je změna doručování oznámení o zahájení řízení podle § 70 odst. 3 „stočtrnáctky“. Občanské sdružení je oprávněno stát se účastníkem, pokud oznámí svou účast písemně do osmi dnů ode dne, kdy mu bylo příslušným správním orgánem zahájení řízení oznámeno.

Dnem sdělení informace o zahájení řízení se rozumí den doručení jejího písemného vyhotovení nebo první den jejího zveřejnění na úřední desce správního orgánu a současně zveřejnění způsobem umožňujícím dálkový přístup. Kdy se informace doručuje kterým způsobem nestanoví zákon č. 114/1992 Sb., ale zvláštní zákony. Konkrétně stavební zákon umožňuje podle § 87 odst. 1 tam, kde je v území vydán územní nebo regulační plán, doručovat oznámení o zahájení územního řízení účastníkům řízení uvedeným v § 85 odst. 2 veřejnou vyhláškou. Účastníky řízení podle § 85 odst. 2 jsou všichni kromě žadatele o rozhodnutí

Místo strážce přírody strážci úředních desek?

TEXT MARTIN PROKOP

a obce. Každopádně sem patří občanská sdružení. U stavebního řízení toto omezení neplatí, tam ale občanská sdružení účastníkem být – striktně vzato, viz výše – nemohou.

To navíc není poslední případ, kdy se může oznamovat veřejnou vyhláškou. Podle zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, který je ke stavebnímu zákonu speciální a který upravuje procesní pravidla pro územní/stavební řízení (a nově též obecně územní plánování), se doručuje jenom veřejnou vyhláškou u řízení s velkým počtem účastníků (§ 144), pokud je více než 30 účastníků řízení. Dále se tímto způsobem zveřejňuje návrh opatření obecné povahy a opatření samotné (§ 172), a potom v některých speciálních případech (např. u opatření proti nečinnostem).

Co je třeba naprosto nezbytné zdůraznit, je odlišná lhůta pro doručení podle zákona č. 114/1992 Sb., ve srovnání se správním řádem. Dle § 25 odst. 3 správního řádu se písemnost považuje za doručenu patnáctým dnem ode dne vyvěšení na úřední desce správního orgánu, který písemnost doručuje, zatímco u občanských sdružení podle § 70 zákona č. 114/1992 Sb., dnem prvním (!). Důsledek je jasný – sdružení, která se chtějí účastnit řízení, která se oznamují veřejnou vyhláškou, musí bedlivě sledovat úřední desku a promptně reagovat na vyvěšená oznámení. Zveřejňování na internetu jsou navíc nepřehledná, o záplavě papírů v krabici vyvěšené na úřadě ani nemluvě. Některé aktivnější organizace se tak mohou ve snaze nepropásnout zásadnější povoloací řízení stát zasloužilými strážci úředních desek. Nebo na účast v intravilánu obcí rezignují. (Je-li oznámení

doručováno jednotlivě – tam, kde se neuplatní výjimky podle stavebního zákona a správního řádu, tedy v extravilánu obcí – je doručeno klasicky převzetím písemného vyhotovení.)

Pozemkové spolky

Specifická je situace u pozemkových spolků (občanských sdružení majících k cennému pozemku právní vztah), protože mohou být účastníky řízení též podle § 85 odst. 2 stavebního zákona, jako osoby, jejichž vlastnické nebo jiné věcné právo k sousedním stavbám nebo sousedním pozemkům nebo stavbám na nich může být územním rozhodnutím přímo dotčeno. Zde je třeba upozornit na určitou změnu, s odkazem na formulaci „vlastnické nebo jiné věcné právo k sousedním stavbám anebo sousedním pozemkům“. Věcná práva jsou podle občanského práva: vlastnická práva, držba a věcná práva k věcem cizím (věcné břemeno, zástavní právo a zadržovací právo). Nepatří sem ale nájemní právo. Starý stavební zákon uváděl jako účastníky územního řízení ty, kteří jsou dotčeni na svém vlastnickém nebo jiném právu (a zde bylo legitimní tvrdit, že též právu nájemním). Nový zákon hovoří pouze o věcném právu. Nicméně existuje právní názor, že nájemní smlouva má charakter věcného práva, tzn., že i v případě, kdy je pozemkový spolek pouze nájemcem pozemků, je možné tvrdit, že má být též účastníkem řízení z pozice držitele věcného práva.

U doručování účastníkům podle § 85 odst. 2 stavebního zákona samozřejmě neplatí osmidenní lhůta pro oznámení jejich přihlášky (zde se účastníci vůbec nepřihlašují), i zde se ale může samozřejmě stát, že se účastník o zahájení řízení vůbec nedozví.

Autor je advokátem.

Kontakt – e-mail: martinprokop@centrum.cz

S RNDr.
ALENOU VOPÁLKOVOU

Pro dnešní rozhovor jsme si vyjeli do 6. patra proskleného paláce v pražských Vršovicích, v němž sídlí Ministerstvo životního prostředí. Přivítala nás zde usměvavá dáma, šéfující jednomu z ministerských odborů...

TEXT JAN MORAVEC

Vy jste ředitelkou odboru zvláště chráněných částí přírody.

Zkuste, prosím, čtenářům přiblížit, co všechno pod něj spadá.

Pod náš odbor spadá všechno, co se týká zvláště chráněných území a zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Odbor má na starosti ptačí oblasti, které už jsou vyhlášeny nařízením vlády, i vyhlášení nových ptačích oblastí, a dále řeší všechny další možné otázky s vazbou na aplikaci zákona 114/92 Sb. obecně, což v podstatě znamená, že se nějakým způsobem snažíme usměrňovat výkon státní zprávy z pohledu aplikace zákona jako takového.

Co si myslíte o současné podobě tohoto zákona?

Zákon o ochraně přírody a krajiny prošel mnoha novelami a myslím si, že postupně byl upraven do podoby, kdy

O legislativě a záchranných stanicích



FOTO: JAN MORAVEC

některé jeho části jsou obtížně aplikovatelné a některé jsou téměř nesrozumitelné. Zejména během parlamentního projednání zásadní novely zákona v roce 2004, jejímž cílem bylo zapracování požadavků, vyplývajících z legislativy Evropské unie, do našeho právního řádu, se do zákona dostala řada ustanovení, která nejsou v kontextu s celkovou koncepcí a pojetím zákona a některá ta ustanovení jsou opravdu problematická.

Můžete být konkrétnější?

Pro mně jde zejména o dvě ustanovení. Jednak je to opravdu nešťastná definice volně žijícího živočicha – §3 písmeno b – jako jedince živočišného druhu, který se vyskytuje v přírodě a není v přímé péči člověka. Přímá péče je definována třemi znaky – odchování v zajetí, nezaměnitelná označení a vydání osvědčení. Kdybychom opravdu tuto definici aplikovali tak, jak je formulována, dostane se nám do režimu ochrany tohoto zákona třeba pasoucí se skot nebo koně a podobně. Druhým velkým

problémem je aplikace ustanovení §43, kdy veškeré výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích povoluje vláda České republiky, což je dnes již napadáno jak řadou nevládních organizací, tak i různými právními názory.

Co naopak v tomto zákoně považujete za něco tak zásadního, tak dobrého, že bychom to měli bránit za každou cenu?

Možná to bude vypadat trochu kacířsky, ale za nejdůležitější část zákona považuji ochranu obecnou. Myslím si, že ekosystémové pojetí, ochrana funkčnosti krajiny jako takové cestou územních systémů ekologické stability a ochrany významných krajinných prvků jako základních stavebních kamenů ekologické stability krajiny je základ, na kterém bychom i do budoucna měli stavět. Já mám sice na starosti zvláštní ochranu území, ale bez toho, že bude fungovat krajina aspoň trochu ekologicky přijatelným způsobem, vytvoříme postupně jen izolované ostrovy, které se nám nepodaří udržet v žádoucích funkcích.

Nedávno jste razantně vystupovala proti chystané novele zákona o týrání zvířat. V čem byla problematická?

Problém byl v tom, že jako součást tohoto zákona bylo navrženo definovat a upravit povolování činnosti záchranných stanic pro volně žijící živočichy. Tento krok jsem považovala za nesystémový, protože činnost záchranných stanic se velmi významně týká zájmů ochrany přírody a krajiny, a proto by otázka zřizování stanic a podmínky jejich fungování měla být řešena ve vazbě na ochranu přírody a krajiny. Zákon na ochranu zvířat proti týrání by měl stanovit obecné podmínky, které zajišťují pohodu zvířat v jakých-

koliv chovech, ale neměl by se speciálně věnovat jenom jedné části těchto chovů.

Zabýváte se nějak podrobněji činností záchranných stanic?

Asi před dvěma lety jsem se více zabývala činností stanic, některé jsem tehdy navštívila, takže tuším, jaké problémy mají. Kromě toho, že legislativně není opravdu nikde definováno, kdo je stanicí, je podle mého hlavní problém zejména v oblasti ekonomického zabezpečení činnosti stanic. To je dneska nutně vícezdrojové a není systémově řešeno odpovídajícími ekonomickými nástroji. V současné době sleduji jejich činnost, pravda, trochu zpovzdálí, nicméně každoročně ministerstvo získává poměrně podrobný přehled o jejich činnosti v rámci dotačního řízení, v němž podporuje záchranné stanice prostřednictvím ÚVR ČSOP, která garantuje určitou úroveň kvality stanic sdružených do Národní sítě.

V některých krajích jsem zaregistroval snahy vytvářet krajské stanice jako alternativu k záchranným stanicím provozovaným neziskovým sektorem. Co si o tom myslíte?

V každém případě by nám mělo jít o udržení kvality. Kvality stanice nejenom z hlediska vybavení, trochu ošklivě říkám dostatečné velikosti klecí, ale činnosti stanice ve vazbě právě na požadavky ochrany přírody. Máme několik možností, jak ji řešit. Ministerstvo životního prostředí má představu postupně vytvářené dvoustupňové struktury. Tu by tvořily jednak větší stanice, mající podmínky a zázemí k zajištění základní péče o celé spektrum druhů, případně stanice specializované na určité skupiny druhů jako třeba Pavlov na vydry nebo

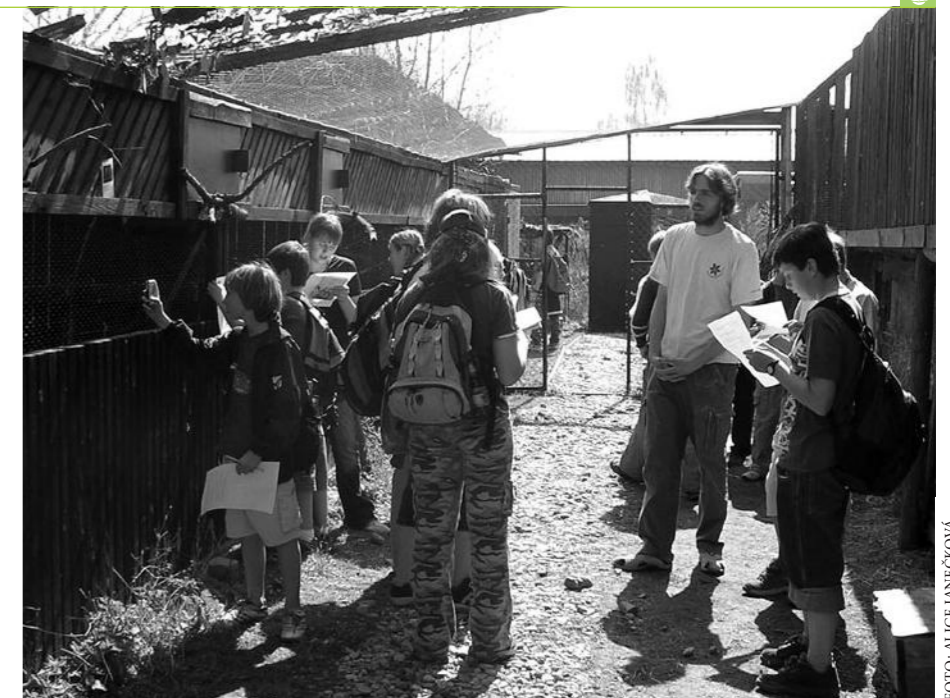


FOTO: ALICE JANEČKOVÁ

Ze záchranné stanice v Jaroměři.

stanice specializovaná na plazy, a dále kontaktní místa, aby ti, kdo jsou ochotni poskytnout nějakému jedinci pomoc, měli co nejbližší někoho, kdo je schopen ho přijmout, poskytnout mu první pomoc a následně ho přesunout do „mateřské“ stanice k další péči. Myslím, že tento systém by mohl být funkční, avšak krajské stanice s ním zatím příliš nepočítají. Rozdělení do různých systémů, kdy kraje budou zřizovat své vlastní stanice, já nevidím jako účelné. Je to ale dané i tím, že základní koncepce a představa o fungování stanic na celém území státu není ujasněna.

Jaký je váš pohled na význam neziskových organizací v ochraně přírody?

Já vnímám význam trojí. Jednak jsou nevládní neziskové organizace dneska takový kontrolní bod. Je to tím, že se zapojují do správních řízení, že prakticky vykonávají účast veřejnosti na rozhodování, co se v jejich území bude dít, co tam bude povolováno, kdo tam co bude provozovat a podobně. Někdy je tato činnost ne úplně šťastně vnímána jako činnost hlavní. Já si myslím, že trochu zapadá činnost druhá, a pro mně neméně důležitá, a to je vlastní péče o konkrétní části přírody. Jako velmi významnou vidím například činnost pozemkových spolků, které se aktivně starají o konkrétní lokality s tím, že hlavním cílem je udržet jejich kvalitu, případně kvalitu znovu obnovit. No a třetí bod, který považuji za velmi významný, je funkce nevládních organizací v oblasti osvěty, v oblasti

informování, a to nejenom veřejnosti, ale i úřadů. Na úřadech nemohou být univerzálně vzdělaní jedinci, kteří rozumí opravdu všem oborům přírodních věd od dendrologie přes entomologii po herpetologii. Je pro ně velmi důležité získávat další informace, vědět, co se kolem nich děje a jaký na to mají lidé z jiného oboru názor. Tato činnost nevládního sektoru není možná až tak úplně vidět, ale je dlouhodobě realizována. To jsou zásadní činnosti a v těchto třech okruzích by měla být i činnost nevládního sektoru podporována.

Vy jste dříve pracovala na okrese.

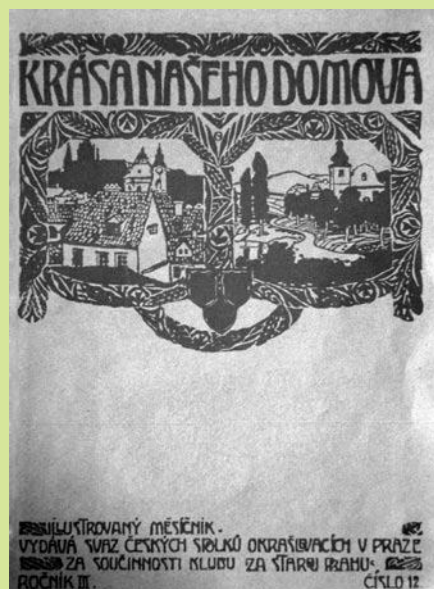
Z které pozice se lépe ovlivňují konkrétní problémy?

Jednoznačně z pozice okresního úřadu. Moje zkušenost je, že konkrétní problém v konkrétní lokalitě ovlivní nejlépe ten člověk, který to místo opravdu zná. Tady na úrovni ústředního orgánu státní správy se řeší otázky koncepční, metodické a koordinační... Já jsem vždycky říkala, že ten, kdo chce rozhodovat v oblasti ochrany přírody, musí splňovat dvě základní věci. Jednak by měl vědět, jak to má dělat v souladu s platnou právní úpravou, a jednak musí to území znát. To znamená, že je potřeba na ně dojet, udělat si názor, jak to tam vypadá, mít představu, jakou historii či jakými vlivy ta lokalita, kterou mám zájem nějakým způsobem usměrnit, prošla. Od stolu se ochrana přírody dělat nedá. ☒

RNDr. Alena Vopálková

Absolventka přírodovědné fakulty Univerzity Karlovy, obor ochrana přírodního prostředí (1983).

Na Ministerstvu životního prostředí ČR je od roku 1999 (dnes ve funkci ředitelky odboru zvláště chráněných částí přírody), předtím pracovala osm let na okresním úřadu pro Prahu-západ.



Sto let staré stránky Krávy našeho domova jsou nadepsány římskou číslicí III – 3. ročník.

Hned na první stránce můžeme číst:

Úkol, jež jsme si vytkli, volá k práci po celé šíři naší vlasti. Z nejzazších horských zákoutí, z úrodných, bohatých niv naší nížiny, ze zahrádek útulných i úpravných domácností, z víru velkého města moderního i z němých pomníků jeho minulosti vítáme vzaky těch, kteří s námi jdou. A kdo jsou ti, kteří seřadili se s námi v šik? Které heslo napsali si do štítu? Jsou to všichni, kteří chtějí a dovedou – a ty vítáme, kteří pouze jen chtějí – v překotném spěchu honby za denním chlebem alespoň na chvílečku zastavit se u formy svého okolí. Jsou to ti, jimž není lhostejno, zda mizejí naše lesy, zda na místě ponurých památníků dávné slávy tyčí se ztrulá těla duchamorných činžáků, jsou to ti, kteří v zevnějšku svého okolí hledají lék pro unavené čivy, lék pro hlavný a kouzelný, požitek krasochutný.

Následující řádky možná nejednoho čtenáře překvapí – ani ne tak obsahem samým, ale právě v kontextu s rokem jejich napsání...

Pražský magistrát předložil městské radě pražské k dobrozdání návrh vyhlášky ve příčině reklamních a firemních tabulí na domech. Dle této vyhlášky jest každý, kdo zamýšlí na průčelí domu umístiti tabuli větších rozměrů, neb více tabulí menších, tak že by se jí značná část fasády zabírala,

Krása našeho domova před 100 lety

povinen vyžádati si k tomu povolení úřadu stavebního... Podnětem k vydání této vyhlášky byla ta okolnost, že v poslední době rozmnožují se na pražských domech reklamní a firemní tabule, které velikými rozměry a nepřiměřenými, křiklavými barvami poškozují fasády, anebo zakrývají cenné její části.

Zajímavý je rozhodně i článek „Jak se dělají parky“.

Mezi městem T. a stanicí severo-západní dráhy prostírala se asi před 20 léty lada ve výměře 10–15 korců. Pozemek tento, majetek obce T., vyplněn byl loužemi, tůňkami většího neb menšího objemu, větší neb menší hloubky. Břehy porostly divokým olšovím, rákosí a jiné vodní byliny tajily hladinu různě zbarvenou. Krajinkou touto došlo se ku stanici pěšinkou, uhelnými škvárami vysypanou, pohodlnější a dřívě než oklikou rozježděné silnice. Článek dále pokračuje chválou správce místní továrny, který u obecní rady prosadil přeměnění této „škaradé a často nebezpečné divočiny“ na městský park.

... Za dlouhých zimních večerů po skončení kampaně dělal plány na urovnání získané plochy a jak by se co nejlépeji a nejlaciněji osázeti dala rostlinami do půdy této době se hodícími a přeče jinými než pouhými vlčemi a obyčejnými topoly. S hotovými návrhy došel na obecní úřad, žádaje o jejich schválení a prosbu, aby několika groši z obecní pokladny byl ve svém předsevzetí podporován.“ Poté, co zjistil, že „plány schváleny, ale obecní rozpočet nemá rubriky „na zřízení obecního parku“ a pokladna obecní zeje prázdnotou“, „nebyl překvapen a cestou již hledal, kde by křovíčko, stromeček mohl vyprostiti nebo lacino koupiti. Svým společenským taktem, svými praktickými, přátelskými radami má p. správce přítel v celém širokém okolí, a jak se mu to nyní vyplácí: Pan ředitel velkostatku

v X. milerád mu dá několik ozdobných keřů z vrchnostenské školky, p. nadlesní z V. Č. pošle půl kopy javorů, zahradník p. S. přiveze několik růží a jiní to i ono nejen slíbili, ale dali, ba i přivezli neb poslali, vždyť jsou přáteli a dlužníky p. správce.

S výsledkem mohl být jistě spokojen:

Park je tu s přílehlým rybníkem, několika gondolami vystrojeným, močály zmizely, krásný chodník k nádražní stanici upraven, po němž „se zavřenými očima“ na dráhu dojdeme.

Co mě však na článku zaujalo nejvíce (aniž bych tím chtěl jakkoli snižovat dobré úmysly a nesmírnou obětavost pana správce) byla hvězdička na konci onoho prvního odstavce, popisujícího původní stav, a poznámka pod čarou (zřejmě připsaná tehdejšímu redaktorem Jiřím Jandou):

„Zdá se nám, že i takový koutek má svou krásu!“

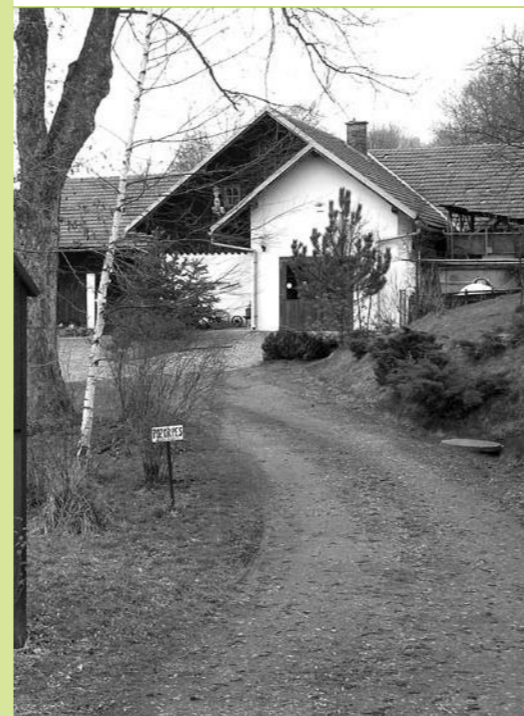
Je zjevné, že spor mezi „zahradníky“, pro které jediná správná příroda je člověkem upravená příroda, a milovníky „divočiny“ zde existoval již před sto lety, třebaže většina materiálů okrašlovacích spolků se v té době jednoznačně kloní k variantě první.

Mimochodem, nebyla to jediná polemika redakce s autory příspěvků v tomto ročníku. Zřejmě šlo o specialitu právě pana redaktora Jandy, protože ve druhé polovině ročníku, kdy převzal redaktorské otěže František Táborský, se již neobjevují...

Třetí ročník Krávy našeho domova je průběžně prokládán různými urbanistickými citáty. Zakończeme jedním i dnešní historické ohlédnutí:

Goethe: Mé dávné přesvědčení jest: Chyb se můžeme dopouštět po libos ti, ale nestavme jenom na nich domy. Žádný zpovědník nemůže nikdy dáti rozhřešení od takových stavebních hříchů... ☞

Z KND 1907 vybral a komentáři opatřil J.M.



Že máte zaklepat na dveře zjistíte jen podle tabulky u příjezdové cesty, která vás zve k návštěvě. A nebo podle vyprávění známých, které sem již jejich kroky zavály. Dům čp. 35 v Písečné totiž skrývá poklady.

Otevřeno je v podstatě kdykoliv, pokud je někdo z manželů Maarových doma. Ujmou se vás, provedou vás celým svým mlýnem i malým muzeem, zavalí vás nepřetržitým proudem informací a zajímavostí, hodina či dvě utečou, ani nebudete vědět jak.

Jak ze Šípkové Růženky

„My jsme tuto stavbu, která byla úplná zřícenina, koupili v roce 1996“, vypráví pan Maar. „Předtím nebyla skoro 30 let obývaná.“ „Celá jedna generace Píseckých vůbec nevěděla, že je to mlýn“, doplňuje jeho manželka, rodačka z nedalekého Letohradu. „My také ne. Kupovali jsme to kvůli támhle velké kůlně. Manžel se zabýval péčí o památné stromy a potřeboval nějaký prostor na uložení techniky. Bylo to tu celé zarostlé, stromky rostly i ze střechy.“

Bližší informace

Vstupné 20 Kč, pro členy ČSOP po předložení členského průkazu v rámci programu Zelená karta sleva 50%.
Kontakt – tel.: 737 648 926,
e-mail: karol.maar@inu.cz.

Vodní mlýn v Písečné

Na první pohled je to nenápadná budova, jakých (a nebo i mnohem hezčích) je v Písečné, protáhlé vsi v podhůří Orlických hor, mnoho.

TEXT A FOTO JAN MORAVEC

Syn vzal pár kamarádů a několik dní se sem prosekávali. Pak jsme otevřeli dveře a tady k našemu úžasu objevili tohle. Kompletně zachované zařízení mlýna“, popisuje paní Maarová neobvyklé okolnosti, jak se stali „mlynáři“. „V tu chvíli nám bylo jasné, že máme na důchod co dělat. No, když to tady vidíte, není škoda to neukazovat?“

Rozhodně by to škoda byla. V Písečné se dochovalo kompletní a plně funkční zařízení mlýna přesně tak, jak bylo někdy v padesátých letech opuštěno. Nejstarší části mohou být tak 200 let staré, zatímco ty nejmladší pocházejí z roku 1926. Přesněji řečeno – nejmladší nainstalované. Na mlýnu se totiž dochovalo i zařízení, které bylo dovezeno pravděpodobně těsně před zrušením mlýna, takže dodnes, celých 65 let, zůstalo nevybalené v krabicích! Unikátní je i to, že k řadě mlýnských zařízení našli Maarovi faktury, záruční listy a další doklady. Do patra mlýnice pak manželé Maarovi přenesli vybavení obytné části mlýna. Lze tedy nahlédnout do autentického vesnického pokojíku poloviny 20. století. Stejně jako u mlýnského zařízení, i zde se potkávají věci v té době moderní (například jeden z prvních televizorů) s předměty pamatujícími ještě 19. století.

Paměť jedné vesnice

„Když lidé viděli, že to tu opravujeme, tak nám začali nosit různé nářadí, co kde našli ve stodole nebo na půdě“, vysvětluje paní Maarová původ řady dalších zajímavých předmětů. „Manžel to začal třídít, zjišťovat jak se co jmenuje, jak se s tím pracovalo... A pak udělal ve stodole půdu, a tak vznikla expozice zemědělsko-hospodářského nářadí. Všechno, co zde vidíte, pochází výhradně tady z Písečné.“

Od sousedů pochází i další ze zdejších unikátů – malý nenápadný kuffík porodní asistentky ze začátku 20. století. Obsahuje nejen kompletní vybavení včetně cévek, utěráčků, vaty... ale zejména záznamy o školení porodních babek v té době a podrobné záznamy o jednotlivých porodech – doklad vysoké úrovně vesnického porodnictví kolem roku 1900, nad kterým žasnou i mnozí dnešní gynekologové.

Nezapomínejme na stromy

Pan Karol Maar nezapomíná však ani na svoji původní profesi arboristy. Garáž má upravenou na malé, avšak útulné školící středisko, kde ve spolupráci se svou ZO ČSOP Zlatá Studánka pořádá řadu akcí o stromech a o jejich ochraně pro školy i úředníky, snaží se zjišťovat, jak efektivně jsou utráceny veřejné peníze investované do výsadby zeleně... I o tom se dozví řada zajímavostí návštěvník Písečenského mlýna. ☞

Autor je redaktorem časopisu.

Kontakt – e-mail: jan.moravec@ecn.cz

Autentické pytle na mouku jsou mimo jiné památkou na mlynáře Dostálka, který v době okupace pomáhal okolním obyvatelům, byť mu při tom šlo o krk.



Po České republice najdeme nespočet naučných stezek nejrůzněji zaměřených. Stezka zaměřená na jediný druh živočicha je však bezesporu ojedinělá.



Tím živočichem je jeden z „lesních mravenců“ – mravenec pospolitý. A výběr lokality, kde byla tato stezka vybudována, nebyl náhodný. Na Šebení, v lesním komplexu blízko Křižanova mezi Žďárem nad Sázavou a Velkým Meziříčím, se na 134 hektarech nachází na 1200 mrave-

památkou. Zároveň zde probíhalo další mapování mravenišť a péče o mravence a jejich mravenišť.

Veškeré tyto aktivity probíhají za úzké spolupráce ZO ČSOP Bory a Sdružení Krajina a za velice dobré spolupráce s většinovým vlastníkem (respektive správcem) zdejších lesů – Lesy České republiky, s.p., lesní správou Nové město na Moravě.

Vybudování „mravenčí“ naučné stezky je tak dalším krokem v desetiletém zájmu řady dobrovolníků i profesionálů o tuto lokalitu. Slavnostně otevřena byla 18. června 2006.

Informační panely a průvodce

Naučná stezka je dlouhá 3 km a má deset zastávek (plus dvě úvodní s mapkou a popisem stezky). Jednotlivé zastávky jsou opatřeny dřevěnými stojany se stříškou s barevnými informačními tabulemi o velikosti 60 x 90 cm tištěnými na plastu. Mezi zastávkami je trasa stezky vyznačena tradiční značkou naučných stezek – bílým čtverečkem se šikmým zeleným pruhem. Trasa stezky začíná a končí u již dříve vybudovaných velkých informačních panelů o přírodní památce Šebení. Stezka vede po lesních cestách, pouze mezi zastávkami 6 a 8 je hůře schůdná. Začátek a konec stezky je propojen lesní silničkou v délce 2 km, která spojuje stezku do jakési „osmičky“. Návštěvníkům naučné stezky dobře poslouží dvě odpočinkové sedačky se stříškou, které vybudovaly Lesy České republiky na jejím začátku a prostředku (křížení s onou silničkou).

Naučná stezka je vedena tak, aby návštěvník viděl co nejvíce ze života mravenců s ohledem na místní zvláštnosti a podmínky. Spatřit lze nejrůznější etapy vývoje mravenišť i způsoby lesního hospodaření vhodné pro ochranu mravenců. Při opakované návštěvě si nelze nevšimnout, jak je celá populace mravenců živým organismem, jak každým rokem řada nových mravenišť vzniká, zatímco jiná zanikají, zejména v závislosti na aktuálním zastínění jednotlivých lokalit (nejvíce mravenišť je vždy na prosluněné straně nově vzniklé paseky nebo cesty).

K naučné stezce byl vydán i dvacetistránkový průvodce praktického formátu 100 x 210 mm. V něm návštěvník nalezne nejen kompletní obsah jednot-

livých zastavení, ale v několika úvodních kapitolách i další informace o lokalitě, o mravencích a o jejich ochraně. Brožury jsou k dispozici v Informačním centru města Velké Meziříčí, u obou organizací, které se na vybudování stezky podílely, u Lesů České republiky a na dalších místech regionu. Obdržely je též všechny základní školy v okrese, odbory životního prostředí krajského a městských úřadů v kraji, Správa CHKO Žďárské vrchy a obyvatelé vesnic v nejbližším okolí.

„Realizace obou projektů – naučné stezky i průvodcovské brožury – během roku 2005 byla velmi náročná. S takovým rozsahem prací jsme se zatím nesetkali“, hodnotí dnes členové ČSOP Bory. Na projektech bylo odpracováno přes 300 hodin. „Při řešení projektů jsme získali řadu nových zkušeností a navázali nové kontakty se spolupracujícími subjekty“, dodávají však.

*P. Kříž je předsedou ZO ČSOP Bory.
Kontakt – tel.: 566 535 228,
e-mail: pavelkriz@centrum.cz*



Jak na Šebení

Naučná stezka leží mimo turistické značené cesty. Její začátek naleznete na silnici z Radenic do Jívoví u Křižanova. Nejbližší autobusová zastávka Jívoví-chaloupky je vzdálena asi 1,5 km. Nejbližší železniční zastávka je Sklenné nad Oslavou (4 km). Na začátku stezky jsou omezené možnosti parkování.

Jedová díra projekt, který třeba nebude realizován

Furadan je přípravek, který se v našem zemědělství tři desítky let používal k hubení hmyzích škůdců. Obsahuje vysoce nebezpečný dotykový nervový jed karbofuran.

Prodej, spotřeba, skladování i likvidace tohoto přípravku podléhá přísné a složité evidenci. Nicméně, jak už to tak v našich zemích bývá, vše se dá ukrást. A kradl se i Furadan. Příslušný zemědělec prostě na papíře vykázal, že přípravek použil na poli, ale ve skutečnosti si ho ulil do zásoby.

Hrr na škodnou

Proč? Možná z lenosti. Tradice káže hubit škodnou. A na co vysedávat celé dny na posedu a čekat na lišku, když může karbofuran pracovat za vás! Stačí příslušný roztok vpravit do uhynulého selete, ryby, vejce či třeba zastřelené kočky a pak nechat někde válet. Ona už si to maso škodná najde. A když si kousne, neujde víc než pár kroků. Tak silný je to jed!

V loňském roce na následky pozření otrávené návnady uhynuly na našem území stovky živočichů. A hynuly nejen lišky a kuny, coby „škodná“, ale i káně, orli... a dokonce i domácí psi. Česká společnost ornitologická prostřednictvím médií, svých tiskovin i internetu burcovala veřejnost, vyspala vysokou finanční odměnu za dopadení pachatele, ale zatím bez úspěchu. Více informací lze nalézt na jejím webu <http://www.karbofuran.cz>. Řadu případů vyšetřovala ČIŽP i policie – bez úspěchu. Míst na mapě, kde někdo použil karbofuranovou nástrahu, přibývalo. Posledním případem prokazatelné otravy byl nález jestřába v listopadu 2006. Podle množství nálezů to vypadá, že dnes má Furadan ulitý doma v garáži snad každý druhý traktorista. A nijak se neobává ho použít. Bezmoc ochránců živočichů a bezzubost práva je děsivá.

Z ostudy kabát

Projekt Jedová díra není projektem typickým pro ČSOP. Jeho podstatou je vyhlásit oblast v okruhu pěti kilometrů kolem místa nálezu

otráveného živočicha Jedovou dírou a pořádně hanlivě toto místo proprat v médiích. Je totiž nejvyšší pravděpodobné, že tam, kde byl otrávený živočich nalezen, byl také otráven, a že tedy právě tam někde v okolí žije lidská zřůda, která používá ty nešpinavější způsoby boje s živočichy. Je jasné, že nemá smysl takového tvoru říkat, že dělá něco špatného. Jedová díra by měla působit především na jeho okolí – na jeho děti, příbuzné, kamarády z hospody či ze spolku. Ani ne tak, aby ho udali (a vysloužili si tak více než sedmdesátitisícovou odměnu od ČSO), ale aby ho přesvědčili, že dělá hanbu svému bydlišti a lidem, se kterými žije.

Přehled pozitivních nálezů

karbofuranu zjištěných u uhynulých živočichů pracovišti Státní veterinární správy Praha a Jihlava v období leden až květen 2006 (zdroj SVS):

orel mořský	6x
káně	19x
straka	3x
koroptev	1x
vydra	3x
liška	1x
pes	4x
tchoř	1x
hranostaj	1x
kuna	1x

Co tedy bude následovat při nálezu otráveného zvířete či nástrahy? Prokáže-li se, že jde o otravu karbofuranem, vyhlásíme všechny obce v okruhu pěti km od místa nálezu Jedovou dírou. Příslušné obecní úřady, místní školy, spolky, média, policie atd. obdrží od nás dopis s varováním před možnou otravou a doporučeným postupem, co dělat při nálezu nástrahy či mrtvého živočicha. V médiích budeme průběžně informovat o nebezpečí, se kterým se návštěvník Jedové díry může setkat. Celou oblast zároveň označíme varovnými samolepkami (zde uvítáme pomoc dobrovolníků, mopíků atd.). Na internetu <http://www.csop.cz/jedovadira> zveřejníme okolnosti nálezu i popis dané Jedové díry. Pokud se nenajde pachatel, bude oblast požívát označení Jedová díra po 3 roky. Přípravu tohoto projektu v roce 2006 finančně podpořilo MŽP ČR. Bude to úspěch nás všech, když tento projekt nebude muset být realizován!

Petr N. Stýblo (csop@ecn.cz)

Pojďme spolu za mravenci

TEXT PAVEL KRÍŽ, JAN MORAVEC
FOTO JAN MORAVEC

nišť, což je zhruba desetina evidované populace tohoto druhu v České republice. Odborníci odhadují, že zde může žít až k jedné miliardě mravenců!

Od přírodní památky k naučné stezce

Zájem ochránců o Šebení začal v roce 1996, když tři členové ČSOP Bory provedli podrobný průzkum, kterým se

zjistilo, že jde o největší výskyt tohoto druhu na okrese (později se potvrdilo, že nejen na okrese – Šebení je nejpočetnější lokalitou mravence pospolitého v republice a jednou z největších ve střední Evropě). Následovaly snahy o vyhlášení lokality zvláště chráněným územím, které byly završeny roku 2002 vyhlášením Šebeně přírodní



Stalo se ...

Prosinec 2006

- Po dalším Vánočním kole „soutěže“ Živá zahrada známe již první čtyři zahrady, které lze s čistým svědomím tímto titulem ověřit – viz str. 14.

Leden 2006

- Český svaz ochránců přírody zahájil pod heslem „Chráníme přírodu společně“ dlouhodobou spolupráci se ZOO Praha. Více se o ní dozvíte na str. 16.



FOTO: ZDENA NEZMEŠKALOVÁ

- Česko republiku postihla nová mánie – hromadné kácení stromů podél silnic. ČSOP nechal vypracovat právní rozbor, ze kterého jednoznačně vyplynulo, že rozhodující karty drží v rukou nikoli silničáři, ale obce. Vydal proto v tomto duchu několik prohlášení, a zejména

Cena paní Ruženy Studené Život pro ježky

Letošní ocenění Život pro ježky, které uděluje ČSOP lidem, kteří se významně zasloužili o ochranu našich ježků, získala paní Hana Vičková z Liberce. Paní Vičková je autorkou vynikající příručky Ježek a lidská péče a zároveň se významně podílela na vzniku tzv. „libereckého modelu“ záchrany podzimních ježčích mláďat. Ten spočívá v tom, že namísto v záchranné stanici jsou ježčata umístěna u jednotlivých bytovatelů a centrálně se jim zajišťuje pouze krmivo a veterinární péče. Díky tomuto modelu v Liberci zachránili tisíce ježčat.

Paní Hana Vičková se v dubnu tohoto roku dožila osmdesátí roků. Blahopřejeme!

obeslal členy podrobnými informacemi, jak případně postupovat (viz texty v archivu aktualit na www.csop.cz – k tématu se vrací i úvodník tohoto čísla KND).

Únor 2006

- V Praze se sešla Ústřední výkonná rada ČSOP. Mimo jiné schválila zástupce ČSOP v externích pracovních skupinách a platformách (seznam zástupců naleznete v Depesích ČSOP č. 1/2007 – mimo jiné na www.csop.cz).
- Byla podepsána smlouva, jíž se stal RWE Transgas Net na dva roky generálním partnerem Českého svazu ochránců přírody. Z peněz, které pro Svaz z tohoto partnerství plynou, budou především základní organizace ČSOP realizovat zpřístupňování zajímavých přírodních lokalit veřejnosti.

Březen 2006

- Již tradiční jarní shromáždění pozemkových spolků se uskutečnilo tentokrát v Bečově nad Teplou. Více jak 50 účastníků diskutovalo o řadě zajímavých témat, jakými je využití GPS a digitálních geografických informačních systémů v ochraně přírody, novinky ve stavebním zákoně a správním řádu (viz str. 22), grafické náležitosti vydávaných tiskovin či zpracovávání ochranných plánů na lokality v péči pozemkových spolků.



FOTO: JAN MORÁVEK

- V rámci dlouhodobého výzkumného programu ČSOP byl zahájen unikátní projekt telemonitoringu živočichů, vypouštěných po vyléčení ze záchranných stanic – viz str. 5.
- I vykoupení dalších dvou lokalit z prostředků veřejné sbírky Místo pro přírodu (viz str. 7) se setkala s velkou mediální odezvou včetně krátkého vstupu v hlavních večerních správách na ČT 1.

Duben 2006

- Začátkem dubna proběhlo již šesté z plánovaných sedmi školení, která ČSOP

Vyznamenání ČSOP „Příroda děkuje“

bylo uděleno Mgr. Karlu Martinkovi ze ZO ČSOP Cheb za dlouholetou aktivní činnost v ochraně přírody, zejména na poli odborných programů a ekologické výchovy, a to jak v ČSOP, tak v rámci své pedagogické činnosti. Díky jeho nesmírné obětavosti a osobnímu přístupu vychovala 4. ZO ČSOP Cheb mnoho mladých ochránců přírody a také několik vynikajících botaniků. V Plané vybudoval školní naučnou stezku a pedagogické čtení zabývající se alternativami využívání naučných stezek ve školní praxi získalo ocenění v podobě 2. místa v národním finále pedagogické tvořivosti v roce 1994. V polovině devadesátých let patřil k průkopníkům prosazování alternativního „Ekologického přírodopisu“ do učebních osnov ZŠ. Inicivoval a základním botanickým průzkumem připravil (společně se svou manželkou) vyhlášení 7 nových přírodních rezervací na Tachovsku a Chebsku. Velké zásluhy má i na rozvíjení výborné mezinárodní spolupráce ZO ČSOP Cheb s Bund Naturschutz Wunsiedel ze SRN.

pořádá v rámci dvouletého projektu „Síť vzdělávacích a informačních center v CHKO ČR“. Třicet účastníků programu bylo pod vedením lektorů z Partnerství o.p.s. vyškoleno v metodách komunitního plánování, jako je tvorba vize komunity a interpretace místního dědictví. Především školení byla zaměřena mimo jiné na hospodaření v CHKO, udržitelný cestovní ruch či efektivní komunikaci. Účastníky programu čeká ještě poslední školení na téma utváření místa a poté si každý na vlastní kůži vyzkouší některé metody ve vlastních pilotních projektech, kterých proběhne do konce roku ve dvaceti CHKO na šedesát. ☺

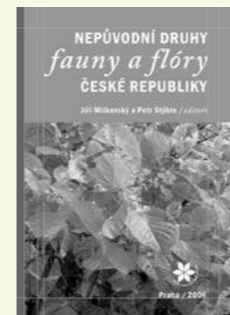


FOTO: PETR STYBLO

ČSOP vydal ...

Ústřední výkonná rada ČSOP
(222 511 494, csop@ecn.cz)

- Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky** (P. Stýblo, J. Mlíkovský a kol.) – unikátní publikace, o níž se více dozvíte na str. 4



Sdružení mladých ochránců přírody ČSOP
(224 912 466, cdm@smop.cz)

- Stříbrná nit 2005/2006** – náměty pro celoroční činnost dětského kolektivu zaměřeného na poznávání přírody
- Zelená stezka – Zlatý list** – sborník 34. ročníku celostátní přírodovědně-ochranné soutěže dětských kolektivů
- Studánky** – tradiční sborník celostátní kampaně „Zachraňme studánky!“

01/43 ZO ČSOP (604 801 668,
nemec.ja@seznam.cz)

- Poškození dřevin a jeho příčiny** (B. Gregorová a kol.)

ZO ČSOP Vlašim (317 845 169, vlasim@csop.cz)

- Ptačí budky, Domov pro živočichy v zahradě, Ježci a jak jim pomoci, Mláďata – kdy potřebují naši pomoc?** – série letáček s praktickými informacemi pro každého



- Kronika Drahňovská** (J. Hertl) – 12. samostatná příloha Pod Blaníkem – nejen Hertlova kronika z 30. let 20. stol., ale i další příspěvky o Drahňovicích a o autorovi
- Vážky 2005** – sborník referátů z celostátního odonatologického semináře

ZO ČSOP Křižánky
(608 335 112, csopkrižanky@seznam.cz)

- Sedmihorky** – dětský průvodce lesní naučnou stezkou



- Louky Českého ráje** – nové vydání letáku o obnově luk a činnosti pozemkového spolku

ZO ČSOP Orlice (495 591 633, orlice@razdva.cz)

- Podorlický skanzen Krňovice** – letáček zvoucí k návštěvě jedné neobvyklé aktivity ČSOP

ZO ČSOP CEV Pálava
(519 513 399, cev@palava.cz)

- Malý ilustrovaný průvodce aneb co roste a žije v CHKO Pálava** – soubor 6 skládaček (Byliny Pavlovských vrchů I., Byliny Pavlovských vrchů II., Dřeviny, Bezobratlí, Ptáci lesů a Ptáci stepí, skal a polí)

ZO ČSOP Veronica
(542 422 750, veronica@ecn.cz)

- Panonské stepní trávníky na Moravě** – přehled lokalit, jejich fauny a flóry jako 17. zvláštní číslo časopisu Veronica
- Praktický rádce: Jak chránit životní prostředí v Brně** – příručka pro občany města Brna plná užitečných informací
- Brňané, jaké byste chtěli mít město? – Pěšky po Brně, Vodní toky v Brně, Brownfields** – série 3 letáků věnovaných životnímu prostředí města Brna
- Nekup to!** (P. Ledvina) – příručka k environmentálně šetrnému nakupování

ZO ČSOP Bílé Karpaty
(518 324 792, csop@bilekarpaty.cz)

- Obnova travních porostů regionální směsí** (I. Jongepierová, H. Poková) – příručka, v níž se dozvíte vše, co o daném tématu potřebujete vědět
- Atlas rozšíření cévnatých rostlin CHKO Bílé Karpaty** (J. W. Jongepier, V. Pechanec) – mapy rozšíření téměř půl druhého tisíce rostlin, shmuující floristické údaje za posledních 200 let
- Komentovaný seznam cévnatých rostlin Bílých Karpat** (J. W. Jongepier, I. Jongepierová) – abecední seznam cca 1900 druhů cévnatých rostlin zjištěných v Bílých Karpatích s komentářem k rozšíření, ekologii, taxonomii a zdrojům informací
- Atlas rozšíření vybraných druhů živočichů CHKO Bílé Karpaty** (D. Horal, B. Jagoš,

K. Resl, J. Uříčář, J. W. Jongepier, V. Pechanec) – mapy rozšíření vybraných druhů ptáků, motýlů a brouků

- Pastva jako prostředek údržby trvalých travních porostů v chráněných územích** (J. Mládek, V. Pavlů, M. Hejman, J. Gaisler) – metodická příručka pro ochránáře i zemědělce připravená ve spolupráci s Výzkumným ústavem rostlinné výroby v Praze

ZO ČSOP Hořepník
(776 799 288, horepnik_csop@centrum.cz)

- Ohrožené rostliny Střední Moravy** (J. Podhorný, J. Komárek) – bohatě ilustrovaný přehled ohrožených rostlin regionu
- Vzácné plevele Prostějovska** (E. Součková, J. Komárek) – 22 druhů této opomíjené skupiny rostlin s fotografiemi a základními informacemi



Vzácné plevele Prostějovska

ZO ČSOP Jeseník nad Odrou
(556 752 030, kucharik.lumir@seznam.cz)

- Krajové odrůdy ovoce v Poodří** – brožurka o starých odrůdách obecně a v Poodří zvláště, vydaná ve spolupráci se Společností přátel Poodří

ZO ČSOP Kosenka
(577 320 145, kosenka@mail.walachia.cz)

- Pozemkový spolek Kosenka pro přírodu, krajinu a památky Valaškoklobucka** – nové vydání brožury představující široký záběr činností jednoho z pozemkových spolků

ZO ČSOP Valašské Meziříčí
(571 621 602, csopvm@quick.cz)

- Památka a významné stromy Valašska** (Z. Klečková, M. Orálek) – reprezentativní obrazová publikace seznamující čtenáře s více než 170 nejvýznamnějšími stromy regionu

ZO ČSOP Opava
(553 713 531, hana.lisskova@ukuz.cz)

- Naučná stezka Hvozdnice** – průvodce naučnou stezkou, jež je společným dílem řady organizací a institucí ☺

(v přehledu nejsou zahrnuta periodika, pohlednice, plakáty a další propagační tiskoviny)

Rozloučení s ornitologem Oldřichem Kankrlíkem

V únoru náhle zemřel v nedožitých 65 letech známý ochránce přírody a vynikající znalec přírody Jindřichohradecka pan Oldřich Kankrlík.

Oldřich Kankrlík se narodil v Plzni, kde prožil i své dětství. Od útlého mládí projevoval hluboký zájem o přírodu. Po absolvování střední lesnické školy v Písku pracoval jako lesní technik, později dělal vedoucího na pile. Byl členem Ornitologické společnosti, Sboru ochrany přírody Národního muzea, Českého svazu ochránců přírody, od roku 1993 působil i jako lesní stráž. Tak jako skutečným umělcům – malířům, básníkům, skladatelům – nezbývá než tvořit, protože je k tomu cosi nutí, tak prožíval Oldřich Kankrlík svůj vztah k ochraně přírody. Byl obdařen schopností vnímat a prožívat přírodu jakoby zevnitř, ne jako pouhý pozorovatel, ale jako její součást. Jakoby viděl a prožíval svět a lidské



zásahy očima ptáků a dalších stvoření, která tak miloval, cítil s nimi a důvěrně je znal. Ti, kteří se s panem Kankrlíkem setkávali a utkávali při veřejném projednávání územních rozhodnutí a jiných správních řízení, považovali někdy jeho postoje za extrémní. Jeho postoje vycházely z jeho dlouholetých zkušeností a jeho jednání bylo nanejvýš nezištné. V posledních letech absolvoval za Český svaz ochránců přírody více než 100 správních řízení

ročně. Šlo zejména o projednávání staveb ve volné krajině, vypouštění kříženců kachny divoké, odbahňování rybníků či zásahů do břehových porostů. V počtu zhotovených a instalovaných ptačích budek by se měl asi ucházet o zápis do Guinnessovy knihy rekordů. Na nejdlejších místech Jindřichohradecka budeme potkávat tyto ptačí domovy označené velkými číslicemi. Pan Kankrlík jich zhotovil a instaloval 20 000. Zavěšené budky potom obcházel s žebříkem na rameni, průběžně je kontroloval, opravoval a čistil; to se dělá v době mimořádní, tedy v zimě, kdy padá za krk sníh, zebou ruce a žebřík často podkluzuje. S odchodem pana Oldřicha Kankrlíka ztrácí ochrana přírody na Jindřichohradecku houževnatého, zaujatého a nezištného člověka, za kterého nyní není náhrada.

Za jindřichohradecké ochránce přírody Jan Pokorný

Zemřel Jan Potoček

Smutná a zprvu dosti neuvěřitelná zpráva přišla den po Velikonocích. Na následky těžké nemoci zemřel bývalý dlouholetý pracovník Kanceláře ÚV ČSOP Jan Potoček.

Jan Potoček nastoupil do kanceláře Ústředního výboru ČSOP jako čtvrtý zaměstnanec Svazu. Snad to bylo někdy kolem roku 1983–4.

Tehdy se zprvu dvojčlenná kancelář přestěhovala na Staroměstské náměstí do centra Prahy. Honza dostal na starost iniciování a vedení odborných programů, ke kterým vydával metodické příručky. Po trochu tápavých administrativních začátcích se tehdy do ČSOP hlásily desítky odborníků, a on je postupně zapojoval do odborných programů svazu. Možná to dnes zní trochu divně, ale v té době jsme si zaměření a zejména druhy činností teprve hledali.



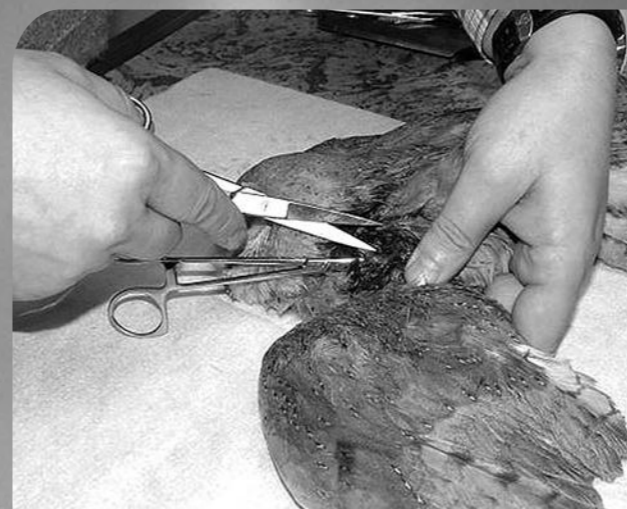
A Honza Potoček byl právě tím, kdo svou práci a svým entuziazmem např. nasměroval ČSOP k ošetřování dřevin a péči o zeleň či spolu s Milošem Holzerem rozjel dodnes fungující Akci rak. Svou práci dělal s velkou láskou k lidem i k přírodě. Byla to pro něj snad nejhezčí doba jeho života. Nejtípcičtější Honzovým rysem bylo, že přes mnohdy spletité cesty k cíli dovedl vždy úkol splnit a situaci zachránit. Po velké

reorganizaci kanceláře na konci roku 1992 odešel, stejně jako všichni její tehdejší pracovníci, mimo ČSOP, a až do nedávné doby pracoval v organizačním odboru pražského magistrátu. Ochrane přírody ale zůstal po celou dobu věrný a byl vždy tím dobrým přístavem, zejména pro nás mimopražské, jako léta před tím.

Vy, kdo jste ho znali, vzpomeňte dnes a i někdy po čase na Jana Potočka. V mých vzpomínkách to bude vždy kamarád Honza s tím naprosto typickým a neopakovatelným úsměvem, který měl na tváři, když na převratném 2. sjezdu ČSOP 20. listopadu 1989 vracel zástupci Ústředního výboru KSČ jeho vzkaz: „Okamžitě zastavit sjezd, svolat stranickou skupinu!“ svou odpovědí: „Nepřipadá v úvahu“.

Milan Orálek

Oba nekrology redakčně kráceny. Plné znění naleznete v Depeších ČSOP – mimo jiné na www.csop.cz



Nadace České spořitelny,
generální partner
Národní sítě stanic pro
handicapované živočichy



ZVÍŘE
v nouzi



Podpořit dobrou věc už nemůže být snadnější.



Odešlete dárcovskou SMS ve tvaru **DMS ZVIREVNOUZI** na číslo **87777** (platí pro všechny operátory; Cena DMS je 30 Kč, příjemce Vaší pomoci obdrží 27 Kč) nebo pošlete svůj dar na konto sbírky **33553322/0800** u ČS, a.s.. Více informací o kampani Zvíře v nouzi najdete na www.zvirevnouzi.cz.

generální partner kampaně

NADACE
ČESKÉ SPOŘITELNY

RWE Transgas Net. Blíž přírodě.



Jako přepravce ekologického paliva – zemního plynu, považujeme péči o životní prostředí za přirozenou součást našich aktivit. Přispíváme k tomu, aby každý mohl poznávat krásu chráněných oblastí v České republice. Jsme generálními partnery Českého svazu ochránců přírody a Národního parku Podyjí.

RWE Transgas Net – Váš spolehlivý přepravce zemního plynu